

ЗВІТ

Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми

Заклад вищої освіти	Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Освітня програма	36715 Політологія
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Спеціальність	052 Політологія

Цей звіт складений за наслідками акредитаційної експертизи згаданої вище освітньої програми, що проводилася Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Звіт є результатом роботи експертної групи. Його основним призначенням є систематизація отриманої інформації, її аналіз та безпосереднє оцінювання якості освітньої програми. Звіт призначений як безпосередньо для закладу вищої освіти, так і для широкої громадськості. Він є публічним документом та буде оприлюднений на сайтах Національного агентства і закладу вищої освіти. Він також є підставою для прийняття подальших рішень галузевою експертною радою та Національним агентством.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

Загальні відомості

1. Інформація про освітню програму

Назва ЗВО	Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Назва ВСП ЗВО	не застосовується
ID освітньої програми в ЄДЕБО	36715
Назва ОП	Політологія
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Спеціалізація (за наявності)	відсутня
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Вид освітньої програми	Освітньо-наукова

2. Відомості про склад експертної групи та акредитаційну експертизу

Склад експертної групи	Даниленко Сергій Іванович, Балашова Оксана Володимирівна, Музиченко Ганна В`ячеславівна (керівник)
Залучений представник роботодавців	не застосовується
Дати візиту до ЗВО	15.06.2021 р. – 17.06.2021 р.

3. Посилання на документи, які підлягають оприлюдненню закладом вищої освіти на своєму вебсайті

Відомості про самооцінювання ОП <https://www.univer.kharkov.ua/docs/politolohiia.pdf>

Програма візиту експертної групи http://philosophy.karazin.ua/ua/news/news_147.html

4. Інформація про наявність у звіті інформації з обмеженим доступом

Звіт не містить інформацію з обмеженим доступом

I. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації з підстав, не пов'язаних із відповідністю критеріям оцінювання якості освітньої програми:

відсутні

II. Резюме

Загальні враження про ОП, найголовніші висновки щодо відповідності Критеріям

Загальні враження про ОНП "Політологія" є позитивними. Аналіз звіту із самооцінювання та результати онлайн-зустрічей дозволяють дійти висновку, що освітня програма відповідає рівню В за дев'ятьма критеріями та рівню А за 6-тим критерієм, маючи слабкі місця, які не є суттєвими та можуть бути усунені протягом короткого часу. Загалом, ОНП "Політологія" має перспективи для подальшого існування та вдосконалення. Підготовка здобувачів здійснюється у відповідності до принципу *fitness to purpose*, у відповідності до якого усі освітні компоненти, підбір науково-педагогічних працівників та наукових керівників для підготовки дисертаційних досліджень, які є водночас і науковцями, і практикуючими дослідниками, які працюють в аналітичних центрах та ГО, залучення потенційних роботодавців-представників аналітичних центрів та наукових установ Харківщини до освітнього процесу, наявна дослідницька інфраструктура (науково-дослідні центри різних країн, лабораторії, студії), можливість безкоштовної публікації в університетському фаховому виданні (група Б), стажування викладачів в провідних дослідницьких університетах Заходу (США, Канади, ЄС), а здобувачів - в літніх школах та міжнародних науково-дослідницьких проєктах, здійснюються у відповідності до головної мети програми - підготовки дослідника-практика західного зразка, здатного проводити самостійні наукові дослідження в політичній сфері. Західні підходи до підготовки PhD за цією спеціальністю з акцентом на дослідницьку складову є логічним продовженням запропонованої О. Фісуном загальної концепції підготовки політологів в ХНУ імені В. Н. Каразіна та квінтесенцією харківської політологічної школи, послідовниками якої є більшість НПП, які забезпечують цю ОНП, та у межах якої здійснюється підготовка нової плеяди науковців-дослідників. Цілі та завдання ОНП корелюють із розробленим в університеті Тимчасовим стандартом підготовки PhD за спеціальністю 052 "Політологія", усвідомлюються усіма учасниками освітнього процесу, а сама програма, завдячуючи своїй унікальності та спрямованості на підготовку саме дослідника-практика, а не викладача ЗВО, користується популярністю у здобувачів (наразі на ній навчається 13 осіб, із яких 1 - іноземець).

Підсумок сильних сторін програми та позитивних практик

Загальні враження про ОНП Політологія є позитивними. ОНП користується популярністю у здобувачів (наразі на ній навчається 13 осіб), має особливий фокус, спрямований на формування сучасного політолога-дослідника. Зміст ОНП уособлює квінтесенцію харківської школи політологічної освіти, яка адаптує західні стандарти підготовки фахівців-політологів (1-3 рівнів ВО) у вітчизняну практику. За цією ОНП наявна сформована критична маса дослідників, які є послідовниками харківської політологічної школи, здатними на високому професійному рівні забезпечити якісну підготовку аспірантів, тематика наукових досліджень яких послідовно розвиває тематику наукової школи та збагачує її новими вимірами. Добір НПП до викладання на ОНП та наукового керівництва відбувається за принципом *fitness for purpose*; університет створює можливості для професійного розвитку, міжнародній мобільності та проведенню досліджень на власній базі та у стейкхолдерів. Створені умови для презентації результатів своїх досліджень на наукових заходах різного рівня, зокрема безкоштовна публікація в університетському фаховому виданні (Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Питання політології, група Б) Університет демонструє спроможність щодо створення разових спеціалізованих рад. Існують практики спільних публікацій НПП та аспірантів. Матеріально-технічні та інформаційні ресурси відповідають сучасним вимогам. ЗВО демонструє культуру високої якості та доброчесності, має сертифікат якості ISO 9001:2015. До оновлення ОНП та процедур моніторингу її якості залучаються представники академічної спільноти та стейкхолдери, пропозиції яких імплементуються в новій редакції ОНП.

Підсумок слабких сторін програми та рекомендації з її удосконалення

Суттєвих недоліків не виявлено. До слабких сторін ЕГ відносить малу інформативність робочих програм дисциплін в частині критеріїв оцінювання видів робіт, передбачених ОК, наявність застарілої літератури в списку рекомендованих джерел; відсутність педагогічної (асистентської) практики як окремої ОК, спрямованої на формування фахових компетентностей випускника як викладача. ЕГ рекомендує: оновити зміст та структуру ОНП, передбачити в ній інформацію про внутрішню систему якості освіти, історію оновлень, відповідність НРК; переглянути зміст ОК «Політологічна освіта», оновити робочі програми дисциплін циклу загальної підготовки, розширити перелік видів індивідуальних завдань, передбачити можливість зарахування результатів неформальної освіти як виду самостійної роботи здобувача в межах вивчення дисциплін; формалізувати роботу з зовнішніми стейкхолдерами у вигляді угод, які передбачають можливість їх залучення до освітнього процесу (бінарні лекції, майстер-класи); презентувати результати досліджень представників наукової школи в провідних вітчизняних та міжнародних наукометричних виданнях; постійно наповнювати актуальною інформацією наукові профілі викладачів; передбачити навчальні семінари (школу) для гарантів та молодих наукових керівників; наповнювати Moodle новими курсами та матеріалами; поповнювати бібліотечні фонди англійською мовою літературою за спеціальністю; запровадити викладання дисциплін або окремих їх частин іноземною мовою, сприяти академічній внутрішній та зовнішній мобільності.

III. Аналіз

У цьому розділі експертна група описує встановлені під час акредитаційної експертизи фактичні обставини, аналізує та оцінює їх, а також надає свої рекомендації щодо удосконалення ОП та діяльності за нею за окремими критеріями.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми:

1. Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти.

Метою освітньо-наукової програми «Політологія» визначена «підготовка кваліфікованих фахівців-політологів, які на поглибленому рівні володіють теоретичним, концептуальним та дослідницьким апаратом сучасної політичної науки, розгорнутими знаннями сучасної політичної теорії та практики для комплексного розв'язання складних задач і проблем в контексті навчання або професійної діяльності у галузі політології», що відповідає місії університету, яка уособлюється формулою «Пізнавати-Навчати-Просвіщати» та загальній меті діяльності ХНУ імені В. Н. Каразіна щодо «підготовки висококваліфікованих фахівців європейського рівня, кваліфікація яких повною мірою відповідає вимогам національного та світового ринків праці». Підготовка фахівців за галуззю знань 05 Соціально-поведінкові науки, корелює і з новими стратегічними орієнтирами, визначеними в «Стратегічному плані розвитку ХНУ імені В. Н. Каразіна на 2019-2025 роки», введеним у дію 28 грудня 2018 року (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/strategiya-rozvytku-universitetu-2019-2025-2.pdf>), де освітня діяльність, зокрема в межах підготовки PhD, до 2025 року має відповідати «сучасним світовим стандартам якості, мати потужну практичну складову і завдяки цьому забезпечувати успішне працевлаштування випускників на сучасних ринках праці». Особливістю організації освітнього процесу за ОНП Політологія в ХНУ імені В. Н. Каразіна є наявність Тимчасових стандартів вищої освіти (ТС) за спеціальністю 052 Політологія для рівня PhD в редакції 2016 та 2020 рр., у відповідності до яких розробляються ОНП. Головна відмінність редакції ТС 2020 року полягає у посиленні дослідницької складової підготовки здобувачів та орієнтації на західні стандарти підготовки PhD, що й формує особливість цієї ОНП та її унікальність. Так у відповідності до ТС 2016 року розроблені ОНП 2016 та 2019 року, до ТС 2020 року – ОНП 2020 та проєкт ОНП 2021 років. Фокус програми вперше був визначений в ОНП 2019 року, не змінювався в наступних редакціях і визначається як «засвоєння теоретико-методологічних засад політологічного дослідження та набуття навичок їх впровадження в рамках власної дослідницької роботи», що відповідає третьому (освітньо-науковому) рівню вищої освіти та спеціальності 052 Політологія.

2. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін.

Аналіз інформації, наведеної в звіті про самооцінювання, витягів з протоколів засідань кафедри політології (№10 від 14.02.2019 р., №9 від 23.01.2020 р., №5 від 20.01.2021 р., №8 від 29.04.2021 р., №9 від 10.06.2021 р.), онлайн-зустрічей зі стейкхолдерами засвідчили, що університет регулярно залучає і представників академічної спільноти, і фахівців-практиків до обговорення змісту, цілей та ПРН. Форми залучення є різноманітними: листи-рецензії, усні пропозиції під час зустрічей в університеті, опитування, участь в засіданнях кафедри тощо. Із 2019 року процес формалізовано у вигляді офіційного листування. ЕГ позитивно відмічає залучення до моніторингу і сталих (ХОГО «Асоціація політологів Слобожанщини», АЦ «Обсерваторія демократії», Північно-Східний науковий центр НАНУ у 2019-2021рр.), і нових стейкхолдерів (Європейська експертна асоціація, ІПЕД ім. І. Ф. Кураса у 2021 р.). Так, за результатами обговорення ОНП у 2019 році було підтримано пропозицію потенційних роботодавців: ХОГО «Асоціація політологів Слобожанщини» «актуалізувати компетенції, які набувають та формують здобувачі протягом програми, відповідно до сучасних викликів та трансформації системи вищої освіти, а саме приділити більшу увагу формуванню здатності здобувачів застосовувати сучасні ІКТ» (лист від 06.12.2019 р.), а також Північно-Східного наукового центру НАНУ щодо «переосмислення ПРН відповідно до умов потенційного працевлаштування, з урахуванням сучасних трендів та запитів ринку праці» (лист №01-06/225/1 від 09.12.2019 р.), які були обговорені на кафедрі (протокол №9 від 23.01.2020 р.) та імплементовані в ОНП 2020 року. У 2020 році ці ж стейкхолдери запропонували: «додати більше дисциплін за вибором» (лист від 15.12.2020 р.), «збільшити обсяг годин на вивчення ОК «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження» (лист №01-06/305/1 від 11.12.2020 р.), що було обговорено на засіданні кафедри (протокол №5 від 20.01.2021 р.) та імплементовано в проєкті ОНП 2021 року. У проєкті ОНП на 2021 рік ураховано й пропозиції інших стейкхолдерів: підсилено інноваційно-дослідницькі компетентності здобувачів шляхом запровадження ОК «Політологічний практикум» (лист Європейської експертної асоціації від 19.01.2021 р.), додано до списку елективних дисциплін ВК «Нові тенденції розвитку політичної науки» (пропозиція Центру дослідження регіональної безпеки, лист від 22.12.2020р.), ВК «Порівняння політичних інститутів» (пропозиція АЦ «Обсерваторія демократії», лист від 17.12.2020 р.). Ураховуються й пропозиції здобувачів, зокрема щодо введення нових дисциплін: ВК «Вимірювання політичних режимів та політичних систем», ВК «Global Governance» з англійською мовою викладання. Під час онлайн-зустрічей і стейкхолдери, і аспіранти підтвердили факт надання пропозицій та залучення їх до обговорення ОНП. На питання ЕГ про наявність відповідних договорів із ЗВО, на підставі яких здійснюється така співпраця, усі присутні стейкхолдери засвідчили відсутність, проте готовність їх укласти.

3. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм.

Тенденції розвитку спеціальності 052 Політологія при проектуванні цілей і ПРН за цією ОНП ураховані на основі аналізу діяльності аспірантури та докторантури, спеціалізованої вченої ради за цією спеціальністю, доробку наукової школи О. Фісуна, актуальних напрямів наукових досліджень провідних політологічних центрів та ЗВО України, фахових видань з політології та за допомогою відкритих баз, зокрема Scopus та WoS. Цілі ОНП, які полягають у «підготовці кваліфікованих фахівців-політологів, які на поглибленому рівні володіють теоретичним, концептуальним та дослідницьким апаратом сучасної політичної науки, розгорнутими знаннями сучасної політичної теорії та практики» забезпечуються основними ОК 4 «Політологічна освіта» (3 кредити) та ОК5 «Теорія та методи сучасної політології» (8 кредитів), які в сукупності формують ФК1-5 та ПРН 1-9. ХНУ імені В. Н. Каразіна забезпечує Харківський та суміжні регіони кадрами вищої кваліфікації в галузі політичних наук, які працюють в закладах вищої освіти, органах влади, наукових установах, аналітичних центрах та громадських організаціях. Як засвідчили стейкхолдери під час онлайн-зустрічей (М. Авдєєва з ГО «Європейська експертна асоціація», В. Шевчук з АЦ «Обсерваторія демократії») зв'язок між цілями ОНП, її ПРН та галузевим та регіональним контекстом забезпечується їх участю в освітньому процесі, а також роботою НПП кафедри політології (А. Авксентьев, Ю. Біденко та ін.) та аспірантів кафедри (Р. Зерницький, О. Младьована) в спільних дослідженнях та проєктах на базі стейкхолдерів. Регіональний контекст забезпечується й відповідністю програмних цілей та завдань пріоритетам Стратегії розвитку Харківської області до 2027 року, а також низкою угод між ХНУ імені В.Н. Каразіна та регіональними органами влади, зокрема щодо підготовки кадрів вищої кваліфікації та дослідників для забезпечення роботи кластеру «Освіта для майбутнього та креативні індустрії». При формуванні цілей та ПРН урахований досвід PhD програм США, вивчений головою проєктної групи О. Фісуном в Університеті Вісконсин-О-Клер (2013р.), Університеті Де Пол у Чикаго (2015 р.), Вашингтонському університеті (2017 р.) та ін., який був покладений в стратегію розвитку ОК та оновлення ПРН при перегляді ОНП у 2019 т а 2020 р. у проєкті ОНП 2021 р. враховано досвід кафедри політології Університету Дж Вашингтона та Університету Дж. Мейсона (США) щодо порівняльної політики (запропоновано нову ВК «Порівняння політичних інститутів») та поглиблення дослідницьких навичок здобувачів (введено нову ОК «Політологічний практикум»). Крім того, аналізувався досвід аналогічних ОНП КНУ імені Тараса Шевченка, ЛНУ імені І. Франка, Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса щодо формулювання особливостей ОНП та дизайну програми, в якому акцент робиться саме на формуванні фахових компетентностей сучасного дослідника, що забезпечує конкурентоздатність випускників цієї ОНП на регіональному ринку праці.

4. Освітня програма дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності). За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти, програмні результати навчання повинні відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 052 "Політологія" третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за ступенем доктор філософії відсутній, але Тимчасовий стандарт вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія», затверджений Вченою радою ХНУ імені В. Н. Каразіна 27.04.2020 р. та розроблена на його основі ОНП 2020 року, затверджена вченою радою університету 27.04.2020 р. та введена в дію наказом ректора від 08.05.2020 року корелюють з дескрипторами Національної рамки кваліфікацій (від 25.06.2020 р.) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>) для 8 кваліфікаційного рівня в частині формування у здобувачів освіти ПРН, зокрема набуття випускниками інтегральної компетентності у вигляді «здатності розв'язувати комплексні спеціалізовані завдання професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у політичній сфері, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних політологічних знань та/або професійної практики», а також низки концептуальних та методологічних компетентностей, що забезпечуються відповідними ПРН, а саме: знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності (ПРН01); започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності (ПРН01, ПРН 03); спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та /або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики (ПРН 05, ПРН07, ПРН 08); критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей (ПРН 04, ПРН 06, ПРН 09); вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому (ПРН 09); використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях (ПРН 02); демонстрація значної авторитетності, інноваційності, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, постійна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності (ПРН 03); здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення (ПРН 01, ПРН 03, ПРН 08).

Загальний аналіз щодо Критерію 1:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 1.

Цілі ОНП «Політологія» визначені та корелюють з Тимчасовим стандартом вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія», затвердженим Вченою радою ХНУ імені В. Н. Каразіна 27.04.2020 р., Стратегічним планом розвитку ХНУ імені В. Н. Каразіна на 2019-2025 рр. та пріоритетами Стратегії розвитку Харківської області до 2027 року. Університет має розгалужену систему залучення стейкхолдерів, яка включає в себе і довгі дружні наукові зв'язки на рівні НПП і випускників, й участь в міжнародних грантах та програмах, дослідницьких проєктах, членство в спеціалізованих вчених радах, рецензування тощо. Форми залучення стейкхолдерів різноманітні – тематичні зустрічі зі здобувачами (постійно протягом 2020-2021 рр.), опитування, круглі столи з питань підвищення якості ОП, участь в засіданнях кафедри, листування тощо. Особливістю ОНП є акцент на дослідницьких якостях випускників, яка сформувалася як наслідок імплементації досвіду провідних західних PhD програм при формулюванні цілей, ПРН та внесення відповідних дисциплін в ОНП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 1.

Слабкою стороною цієї ОНП ЕГ вважає відсутність договорів про співпрацю між університетом і потенційними роботодавцями, зокрема науковими установами регіонального рівня, які залучаються до освітнього процесу за запрошенням і не мають постійної формалізованої основи. Отже, ЕГ рекомендує укласти з ними договори та передбачити участь стейкхолдерів в освітньому процесі у якості лекторів (бінарні лекції), викладачів-практиків тощо. ЕГ рекомендує вчасно вносити зміни до ОНП (зміни до Національної рамки кваліфікацій відбулися 25.06.2020 року, введені в дію з червня 2020 року, а ОНП «Політологія» затверджена 27.04.2020 року). ЕГ радить продовжити практику вивчення досвіду інших ЗВО України та зарубіжжя, зокрема шляхом залучення іноземних фахівців до рецензування ОНП в частині цілей та результатів навчання.

Рівень відповідності Критерію 1.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 1.

Зважаючи на наведені слабкі, сильні сторони і позитивні практики ОНП у контексті критерію 1 експертна група дійшла висновку, що ОНП спеціальності 052 Політологія відповідає рівню В за критерієм 1, оскільки перелічені недоліки не є критичними та можуть бути виправлені протягом короткого періоду часу.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми:

1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності).

Обсяг освітньої складової ОНП «Політологія» становить 40 кредитів ECTS, термін навчання складає 4 роки, що відповідає вимогам законодавства України, а саме ст.5 Закону України «Про вищу освіту». Стандарт вищої освіти відсутній. Порівняльний аналіз ОНП «Політологія» 2016-2020 рр. та проєкту на 2021 р. дає можливість ЕГ зробити висновок про перегляд програми. Загальний обсяг обов'язкових компонент ОНП складає 30 кредитів ECTS, із яких: 10 кредитів відведено на вивчення іноземної мови (ОК2), 5 кредитів відведено на оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного світогляду (ОК1), 4 кредити – на набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження (ОК3), 3 кредити відведено на формування навичок викладання політологічних дисциплін (ОК4) та 8 кредитів – на здобуття глибинних знань із спеціальності (ОК5). На цикл елективних дисциплін відведено 10 кредитів ECTS (25% від загального обсягу ОНП), що відповідає вимогам Закону України «Про вищу освіту». Перелік обов'язкових компонентів ОНП до 2021 р. залишався без змін. У проєкті ОНП 2021 року за рекомендаціями стейкхолдерів при загальному збереженні обсягу програми підготовки PhD здобувачів (40 кредитів ECTS) внесені зміни, а саме: збільшено на 1 кредит ОК 3 «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження», відкореговано назву ОК 4 «Політологічна освіта та викладання політологічних дисциплін», ОК5 «Теорія та методи сучасної політології» скорочено з 8 до 3 кредитів ECTS, введено нову ОК «Політологічний практикум» (4 кредити ECTS). У результаті, кількість кредитів, відведена на опанування глибинних знань зі спеціальності, скорочена на 1 і сягає всього 7 кредитів. Оновлено у 2021 р. й перелік вибіркового дисциплін при збереженні загального обсягу відведених кредитів (10 кредитів ECTS) шляхом введення третьої ОК та розширено список елективних дисциплін з 4 до 9.

2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

Проведений аналіз ОНП 2016, 2019, 2020 рр., відповідних НП, логіко-структурної схеми підготовки фахівців, Матриць відповідності ПРН компонентам ОНП та результати зустрічей з фокус-групами дозволяє ЕГ зробити висновок, що розміщення ОК в НП є оптимальним, зокрема, розподіл освітніх компонентів є рівномірним (по дві дисципліни на семестр) та логічно-послідовним. Перший рік навчання покриває цикл загальної підготовки і забезпечується ОК 1 «Філософські засади та методологія наукових досліджень» (1 семестр), ОК 2 «Іноземна мова» (1-2 семестр) та ОК 3 «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження» (2 семестр), які формують ЗК 1-10. Другий рік навчання передбачає фахову підготовку шляхом опанування відповідних ОК, а саме: ОК 4 «Політологічна освіта» (3 семестр), ОК 5 «Теорія та методи сучасної політології» (3 семестр) та блоку елективних дисциплін (дві ВК, які вивчаються в 4 семестрі). У сукупності ОК 4 та ОК 5 формують усі фахові компетентності (ФК 1-5).

3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеній для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною).

Проаналізувавши зміст ОНП «Політологія» 2016, 2019, 2020 рр., відповідних НП, відомостей СО, робочих програм навчальних дисциплін ЕГ дійшла до висновку, що ОНП відповідає предметній області спеціальності 052 Політологія. Відповідність предметній області спеціальності реалізується у вивченні низки ОК: «Політологічна освіта», «Теорія та методи сучасної політології». Аналіз робочих програм цих ОК засвідчив фокусацію уваги в ОК 4 «Політологічна освіта» на сучасних тенденціях розвитку політологічної та громадянської освіти в світі та в Україні, а ОК 5 «Теорія та методи сучасної політології» на теоретико-методологічних засадах дослідження політичних процесів та політичних відносин (розділ 1) та на сучасних аспектах їх протікання (розділ 2.). На вивчення ОК 5 відводиться 8 кредитів ECTS, оскільки це єдина ОК, віднесена НП до циклу професійної підготовки здобувачів і яка забезпечує 8 із 9 визначених ОНП ПРН. Освітні компоненти, які за змістом не відповідають предметній області спеціальності, відсутні. ЕГ констатує, що всі програмні результати навчання та компетентності, які визначені ОНП, забезпечуються за рахунок обов'язкових освітніх компонент. Зокрема, формування загальних компетентностей ЗК 1-10, які сприяють формуванню ПРН 1-3, 8 забезпечують дисципліни загальної підготовки, а саме: ОК 1 «Філософські засади та методологія наукових досліджень» (ПРН 1,3), ОК 2 «Іноземна мова» (ПРН2-3), ОК 3 «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження» (ПРН 1-3, 8). Фокус-група з аспірантами та аналіз результатів опитування аспірантів засвідчили факт достатнього рівня задоволеності здобувачів освіти ступенем сформованості загальних компетентностей, а також їх побажання збільшити обсяг годин на вивчення ОК 3 «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження», що знайшло свого втілення в проекті ОНП на 2021 рік. Формування фахових компетентностей ФК 1-5 та відповідних програмних результатів забезпечують ОК4 «Політологічна освіта» щодо ПРН 1-4, 9, ОК 5 «Теорія та методи сучасної політології» - ПРН 1-8 відповідно. У разі вибору здобувачами запропонованих зі списку елективних дисциплін за цією спеціальністю, вони додатково сприятимуть формуванню ПРН 1-8.

4. Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін у обсязі, передбаченому законодавством.

Формування індивідуальної освітньої траєкторії здійснюється у відповідності до Положення про організацію освітнього процесу у ХНУ імені В. Н. Каразіна (нова редакція, введена в дію наказом ректора № 0202-1/147 від 10.04.2020 р. (https://drive.google.com/drive/folders/1DYqI_N_DZtCEVRT9JKVB5N7q060Y5HA)). Обрання дисципліни за вибором здійснюється у попередньому семестрі з переліку елективних дисциплін. Хоча вказані положення не лімітують вибір здобувача, за повідомленням гаранта ОНП наразі сформувалася тенденція щодо вибору дисциплін лише з переліку випускової кафедри для аспірантів, в якому міститься чотири дисципліни. На зустрічі зі здобувачами ЕГ переконалася, що аспіранти, формуючи власну індивідуальну освітню траєкторію, мають право на вибір наукового керівника, теми кваліфікаційної роботи та вибору ВК. За ОНП 2019 та 2020 рр. обирались дві дисципліни обсягом 5 кредитів ECTS кожна (25% від загального обсягу кредитів), що відповідає вимогам Закону України «Про вищу освіту». За проектом ОНП на 2021 р. обиратиметься три дисципліни обсягом: одна - 4 кредити та дві по 3 кредити ECTS при збереженні загального обсягу відведених на елективні дисципліни 10 кредитів. Здобувачі на фокус-групі підтвердили, що обирають дві вибіркові дисципліни для навчання в 4 семестрі і роблять це наприкінці 3-го семестру. Положення про організацію освітнього процесу в університеті дозволяє здобувачам обирати елективні дисципліни і з інших спеціальностей та рівнів освіти. Перелік запропонованих міждисциплінарних дисциплін з усіх рівнів та спеціальностей та списки здобувачів, які їх вивчатимуть, оприлюднюється щосеместрово на офіційному сайті університету (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/drygyi-semester.pdf>). Вибір здійснюється після консультацій з гарантом та викладачами кафедри шляхом написання заяви в деканаті філософського факультету. ЕГ ознайомила та проаналізувала індивідуальні навчальні плани здобувачів за різними формами навчання (наданні на запит ЕГ), із яких випливає, що упродовж 2017-2020 року завжди обирались дисципліни «Новий інституціоналізм у порівняльній політології» та «Теорія суспільного вибору». Фокус-група з аспірантами засвідчила факт вибору елективних дисциплін саме із запропонованих за третім (освітньо-науковим) рівнем підготовки здобувачів за цією спеціальністю, аргументуючи свій свідомий вибір відповідністю тематики цих дисциплін своїм науковим інтересам.

5. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

Практична підготовка ОНП «Політологія» в ХНУ імені В. Н. Каразіна не передбачена. Відсутність асистентської практики на цій ОНП компенсується вивченням ОК 4 «Політологічна освіта», яка забезпечує відповідний ПРН 09 і передбачає в якості практичних занять з дисципліни проведення таких занять (5 здобувачів із 9 присутніх мали такий досвід) та засвідчила високий ступінь задоволеності рівнем підготовки до викладацької діяльності з боку викладачів. Гарант ОНП на онлайн-зустрічі визнав відсутність практики як слабке місце ОНП, проте НПП, які забезпечують реалізацію цієї ОНП, зокрема представники проєктної групи О. Фісун, І. Работягова та ін. звернули увагу на те, що особливістю цієї програми підготовки PhD є акцентування уваги саме на дослідницькій практиці, тому першочергова увага приділяється розвитку практичної та аналітичної діяльності. Саме в цьому аспекті і буде посилено у проєкті ОНП на 2021 рік ще одною ОК «Політологічний практикум». Водночас, усі НПП і гарант зокрема виступають за перегляд змісту ОК 4 «Політологічна освіта», яка з 2021 року називатиметься «Політологічна освіта та викладання політологічних дисциплін» та передбачатиме серію практичних занять з відпрацювання навичок педагогічної майстерності з обов'язковим викладанням лекційних та/або практичних занять в студентській аудиторії здобувачами. На фокус-групі зі здобувачами аспіранти підтвердили інтерес до розвитку практичних навичок саме в дослідницькій сфері, оскільки бачать своє подальше працевлаштування в аналітичних та дослідницьких установах, а викладацьку діяльність розглядають як додаткову зайнятість, або хобі.

6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям.

ОНП Політологія передбачає формування таких компетентностей, спрямованих на набуття здобувачами м'яких навичок, як: ЗК 02. «Здатність фахово спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово у процесі наукової комунікації та досліджень» та ЗК05. «Здатність бути критичним і самокритичним» забезпечуються всіма ОК. Проте, як показали фокус-групи зі здобувачами та НПП, викладання англійською мовою практикується рідко, але забезпечується доступ здобувачам до сучасної англійської літератури та періодики як на кафедрі, так і в бібліотечних фондах. ЗК06. «Здатність генерувати нові ідеї (креативність)» формується в межах ОК 01. «Філософські засади та методологія наукових досліджень» та ОК 03. Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження» Забезпечення набуття цих компетенцій відбувається за рахунок використання під час проведення семінарських занять по всім зазначеним ОК таких видів робіт, як робота в малих групах, дискусії, презентації. Як зазначили аспіранти під час фокус-групи, найбільш сприяє формуванню soft skills саме ОК3, що підтверджується й аналізом РПНД за цією ОК, а саме спрямованістю дисципліни на формування таких компетентностей, як «здатність детально розробляти та переконливо презентувати групі кваліфікованих дослідників відповідний добре обґрунтований план дослідження для вирішення важливої задачі; здатність презентувати результати дослідження в науковому та ненауковому контекстах, усно та письмово, у формі наукових семінарів, наукових зустрічей та громадських ініціатив». Саме тому здобувачі під час моніторингу ОНП у 2021 році запропонували збільшити кількість кредитів з 4 до 5 на її опанування. Крім того, відпрацювання навичок soft skills відбувається й під час вивчення дисциплін професійного спрямування, зокрема в межах ОК04 «Політологічна освіта», де як вид практичних занять використовується така форма роботи, як проведення лекційних та/або семінарських занять в студентській аудиторії. Участь аспірантів в різних міжнародних проєктах, конференціях, літніх школах та інших наукових заходах також передбачає вміння презентувати себе, результати власного дослідження, комунікувати українською та іноземними мовами. Практичний психолог університету Т. Чередниченко повідомила ЕГ, що існує практика проведення тренінгів для здобувачів та НПП щодо особистісного зростання, емоційного вигорання, налаштування на взаємодію у колективі, на психопрофілактику розладів, що виникають у зв'язку із тривалим перебуванням на карантині під час COVID-19.

7. Зміст освітньої програми ураховує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності).

Професійний стандарт відсутній, проте наявні дві редакції (2016 та 2020 рр.) Тимчасового стандарту вищої освіти з підготовки здобувачів вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем за спеціальністю 052 Політологія, у відповідності до яких розроблені ОНП 2016, 2019, 2020 та проєкт на 2021 рр. Зміст, цілі, завдання, програмні результати навчання, зазначені в ОНП відповідних років, повністю відповідають вимогам Тимчасових стандартів.

8. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів, є відповідним для досягнення цілей та програмних результатів навчання.

Обсяг ОНП «Політологія» складає 40 кредитів ECTS, розподілених згідно з п. 1.2.23, п. 3.3.9 та 3.3.20 «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна»

(https://drive.google.com/drive/folders/1PAbV1T3n_9e6vB-TJt5yI96sZaou5Qi) обсяг одного кредиту ECTS становить 30 годин роботи здобувача вищої освіти. Кількість годин аудиторних занять в одному кредиті ECTS (денна форма навчання) становить: при навчанні за рівнем доктора філософії – 20% (6 годин в одному кредиті ECTS), окрім вивчення іноземних мов. При вивченні іноземних мов на третьому рівні вищої освіти кількість годин аудиторних занять в одному кредиті ECTS на денній формі навчання становить 40% (12 годин в одному кредиті ECTS). Вивчення іноземної мови сконцентровано на першому році навчання (1-2) семестри і передбачає найбільшу кількість кредитів – 10, що сприяє якісному оволодінню іноземною мовою. Як вдалося переконатися ЕГ під час фокус-групи з аспірантами, всі вони володіють англійською на достатньому для підготовки самостійних публікацій та наукової комунікації рівні, що підтверджується їх публікаційною активністю в міжнародних та університетських виданнях (Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Питання політології) англійською мовою. Декілька аспірантів зазначили, що їх рівень англійської мови вищий за B2, двоє володіють двома мовами (англійська, німецька). Щодо завантаженості аспірантів під час фокус-групи всі вони стверджували, що неперевантажені, одна здобувачка встигає навчатися за двома ОП в різних ЗВО та ще й працювати на телебаченні, більшість здобувачів стверджують, що паралельно працюють за фахом в аналітичних центрах, ГО та інших установах та вдало поєднують роботу і навчання. Ця інформація підтверджується й результатами опитувань здобувачів про якість навчання за ОНП. Представники ОСС під час фокус-групи підтвердили опікування зі своєї сторони питаннями навчального навантаження, проте скарг з боку представників цієї ОНП щодо перевантаження не зафіксовано, як і пропозицій щодо збільшення її обсягу. Аналіз результатів опитування аспірантів засвідчило, що усі 100% здобувачів схвально оцінюють обсяг запропонованої самостійної роботи, під час фокус-групи вони це підтвердили, хоча й відмічають, що у зв'язку із карантинном, обсяг роботи збільшився.

9. У разі здійснення підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти структура освітньої програми та навчальний план узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти.

За ОНП «Політологія» підготовка здобувачів вищої освіти за дуальною формою не передбачена.

Загальний аналіз щодо Критерію 2:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 2.

ОНП демонструє відповідність предметній області спеціальності 052 Політологія та нормативним документам щодо розподілу видів навантаження та ОК. ОНП має достатню навчальну складову (40 кредитів), де майже половину займають ОК загальної підготовки, із яких 10 кредитів ECTS відведені на вивчення іноземної мови. На професійну підготовку відведено 8 кредитів (ОК 5 «Теорія та методи сучасної політології»). 25% обсягу ОНП відведено на елективні дисципліни, вибір яких можна здійснити з переліку цієї ОНП, інших спеціальностей аспірантури та з загальноуніверситетського списку міждисциплінарних дисциплін, який формується щосеместрово. Існують достатні можливості набуття здобувачами вищої освіти soft skills під час аудиторних занять за обов'язковими та вибірковими ОК, а також на позанавчальних заходах і в ході апробації результатів наукової роботи здобувачів. Наявність досвіду практичної дослідницької діяльності за фахом у здобувачів та спрямованість на подальше працевлаштування за фахом в наукових установах.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 2.

Слабкою стороною ОНП ЕГ вважає відсутність практичної підготовки у вигляді асистентської практики та присутність в ОНП та навчальних планах визначеного переліку вибіркових дисциплін. Рекомендації: ЕГ рекомендує посилити практичну підготовку аспірантів, спрямовану на формування викладацьких здібностей шляхом перегляду змісту дисципліни «Політологічна освіта», оновити робочі програми дисциплін циклу загальної підготовки, розширити перелік видів індивідуальних завдань, передбачивши такі види робіт, як написання статті, тез, розробка проекту, брифу тощо. ЕГ рекомендує передбачити як вид самостійної роботи й опанування онлайн-курсів (неформальна освіта), а також урізноманітнити види занять (бінарні заняття, проблемні лекції тощо), які передбачають участь в освітньому процесі стейкхолдерів.

Рівень відповідності Критерію 2.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 2.

Зважаючи на наведені сильні і слабкі сторони ОНП «Політологія» у контексті критерію 2 експертна група дійшла висновку, що ОНП «Політологія» спеціальності 052 Політологія для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти відповідає рівню В за критерієм 2, оскільки перелічені недоліки не є критичними та можуть бути виправлені протягом року.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання:

1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

Правила прийому є чіткими, зрозумілими та публічними. Нормативно регулюються Додатком 7.1 «Правила прийому на навчання до аспірантури та докторантури Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна у 2021 році», що знаходиться в вільному доступу на сайті університету в розділі аспірантури (<https://www.univer.kharkov.ua/images/dodatok-7-1-2021.pdf>) та безпосередньо на сайті кафедри політології (http://philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/pol_aspirant.html). Правила прийому на навчання не містять дискримінаційних положень, є актуальними як для громадян України, так і іноземців, які постійно проживають в Україні на законних підставах, осіб, яким надано статус біженця в Україні, та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Вступ здійснюється один раз на рік, у згаданому вище Додатку 7.1 містяться дедлайни вступної кампанії на 2021 рік (14-30 липня) та чіткий перелік документів, необхідних для вступу (п. 6 та п.7), а також нормативна база, що законодавчо забезпечує процес вступу, навчання та кінцевої атестації. За результатами фокус-груп із здобувачами ЕГ може констатувати, що в останніх не виникало запитань чи зауважень стосовно зрозумілості процедури вступу в аспірантуру по цій ОНП.

2. Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми.

ЕГ констатує, що правила прийому до аспірантури за ОНП 052 «Політологія» засновані на конкурсному відборі, внаслідок чого забезпечується максимальне врахування специфіки цієї ОП. Розділ VII Додатку 7.1 «Правила прийому на навчання до аспірантури та докторантури ХНУ імені В.Н. Каразіна у 2021 році» визначає чітку формулу врахування кінцевого балу вступника. У П. 11 зазначається, що вступні випробування на навчання для здобуття ступеня доктора філософії складаються з вступних іспитів із спеціальності та іноземної мови (може перераховуватись на основі отриманих професійних мовних сертифікатів, рівня не нижче B2), а також через представлення дослідницької пропозиції потенційним здобувачем. П.13 визначає коефіцієнти для кожної із складових (які початково оцінюються у 100 балів), у пропорції відповідно 0.6, 0.2 та 0.15. Коефіцієнт 0.05 припадає на середній бал за 100-бальною шкалою додатку до диплому магістра. За презентацію дослідницьких досягнень, також можна отримати екстра бали (зокрема за кожну статтю, опубліковану у фаховому виданні з імпаکت-фактором, – 3 бали, за кожну статтю, опублікованому в іншому фаховому виданні, – 2 бали). Гарант зазначив, що обговорення дослідницької пропозиції вступника відбувається на засіданні кафедри ще до вступної кампанії із висловленням подальшої пропозиції щодо наукового керівництва роботою. ЕГ мала можливість ознайомитись із трьома дослідницькими пропозиціями аспірантів 2019 та 2020 років вступу. На основі аналізу, можемо констатувати, що в них дотримано усіх рекомендацій щодо основних структурних елементів проекту (п.7 Додатку 7.1). Враховуючи важливість для аспірантів публікації у наукометричних базах даних, які переважно є англomовними, та беручи до уваги положення Стратегії розвитку ЗВО (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/strategiya-rozvytku-universitetu-2019-2025-2.pdf>), де проєктною ціллю 1.1 є «підвищення конкурентної здатності університетської науки у світовому академічному просторі» ЕГ вважає, що коефіцієнт для іноземної лише у розмірі 0,2 потребує додаткового обговорення та/або перегляду. Завідувачка відділу аспірантури та докторантури (В.Панченко), зазначила, що вступ відповідно до вище описаної формули відбувається з 2016 року. Формула не переглядалась, бо не було жодних звернень чи зауважень до її компонентів, проте, за умови появи таких, демонструє готовність до її перегляду. Програма фахового вступного випробування із політології містить розширений перелік питань для 3 розділів політичної науки, список рекомендованої літератури та критерії оцінювання, інші допоміжні документи (нормативні документи, вартість навчання, вимоги до оформлення дисертації та ін.), розміщена у вільному доступі у розділі аспірантури на сайті філософського факультету (https://www.univer.kharkov.ua/ua/research/doctor_division).

3. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Нормативна база у сфері визнання результатів навчання, отриманих в інших ЗВО, регулюється наступними документами: Положенням про порядок реалізації учасниками освітнього процесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна права на академічну мобільність (<https://univer.kharkov.ua/docs/work/polozhennya-pravo-na-akadem-mobilnist-1.pdf>) та п.6.5 Положення про організацію освітнього процесу ХНУ (https://drive.google.com/drive/folders/1PAbV1TI3n_9e6vB-TJt5yI96sZaou5Qi) Відповідно до п. 1.6 Положення про академічну мобільність, її формами визнаються: навчання за програмами академічної мобільності, мовне та наукове

стажування. Відповідно до п. 4.1. «порівняння обсягу навчального навантаження під час здобуття вищої освіти в межах програми академічної мобільності ґрунтується на зіставленні результатів навчання, яких було досягнуто здобувачем вищої освіти у закладі вищої освіти – партнері, та результатів навчання, запланованих освітньою програмою Каразінського університету». Визнання результатів навчання у межах академічного співробітництва здійснюють з використанням ЄКТС або інших систем оцінювання (п.4.2). Прикладів визнання результатів навчання, отриманих в інших ЗВО по цій ОНП немає, проте за результатами зустрічей із аспірантами ЕГ може стверджувати, що процедура їм добре відома, зокрема одна з аспіранток розповіла про свій досвід перезарахування результатів прослуханих закордоном курсів під час навчання на магістратурі. Загалом 9 із 13 аспірантів стали учасниками короткострокових програм академічної мобільності (відповідь на запит п.7 ЕГ). Помітний також ентузіазм та всебічне заохочення аспірантів зі сторони викладачів до цього роду освітньої мобільності (на основі особистих зустрічей та списку проєктів, до яких залученні викладачі кафедри). За результатами фокус-груп із здобувачами та викладачами ЕГ встановила, що в усіх учасників освітнього процесу є розуміння значущості академічної мобільності та діючих в ЗНО правил, що її забезпечують.

4. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Нормативно питання регулюється Порядком визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна (<https://univer.kharkov.ua/docs/work/neform-osvita.pdf>). Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, проводиться до початку семестру, в якому згідно з навчальним планом передбачено освоєння освітнього компоненту, який може бути перезарахований (п 2.1) і це може бути як нормативна, так і на вибіркова дисципліна (п. 2.2). Освітній компонент може бути перезарахований як повністю, так і частково (п.2.3). Також визначено, що ЗНО може визнати результати навчання, отримані у неформальній освіті в обсязі не більше 10% від загального обсягу кредитів за освітньою програмою, за якою навчається здобувач (п 2.4). Процедура визнання результатів навчання деталізується в п. 2.5, де зазначається, що для визнання отриманих у неформальній освіті результатів навчання, здобувач повинен звернутись із заявою в деканат, на основі чого скликається предметна комісія, рішення якої (визнати результати навчання та перезарахувати їх як підсумковий семестровий контроль; визнати частково та перезарахувати їх як поточний контроль окремої складової освітнього компоненту; не визнавати результати навчання; призначити вид підсумкового контролю, відповідно до зазначеного у навчальному плані для освітнього компонента, що пропонується для перезарахування) повідомляється здобувачу не пізніше наступного дня після її засідання. Можлива апеляція рішення предметної комісії (П 3.1 та 3.2). В свою чергу, рішення апеляційної комісії уже є остаточним. Під час фокус-групи із здобувачами, адміністрацією ЗВО та науково-педагогічним персоналом було з'ясовано, що така практика усім відома та максимально вітається, зокрема участь у міжнародних літніх школах та тренінгах. Проте конкретних прикладів практики застосування вказаних правил на відповідній ОНП немає.

Загальний аналіз щодо Критерію 3:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 3.

Чітко врегульована нормативна база щодо питань вступу, академічної мобільності та неформальної освіти. Деталізована формула вступу, яка включає в себе не лише результати двох вступних іспитів, але і презентацію дослідницької пропозиції та середній бал навчання на магістратурі, що є одним із ефективних способів формування якісного контингенту здобувачів. Широке залучення аспірантів до короткострокових програм національної та міжнародної академічної мобільності.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 3.

Суттєвих недоліків не виявлено. ЕГ рекомендує: для оптимізації та спрощення процесу вибору тем та наукових керівників здобувачами із інших ЗВО радимо систематизувати та зробити публічною інформацію про потенційні сфери наукових досліджень, що забезпечуються викладачами ОНП; переглянути актуальність коефіцієнта вступного випробування з іноземної мови у розмірі 0.2, зокрема для цієї ОНП; розширити практику академічної мобільності, зокрема внутрішньоукраїнської; передбачити практику зарахування результатів академічної кредитної мобільності в індивідуальних навчальних планах здобувачів; популяризувати неформальну освіту, зокрема передбачити можливість зарахування результатів неформальної освіти як виду самостійної роботи здобувача в межах вивчення конкретних дисциплін, із внесенням такої норми в робочі програми дисциплін.

Рівень відповідності Критерію 3.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 3.

Зважаючи на наведені сильні та слабкі сторони і позитивні практики ОНП у контексті критерію 3 експертна група дійшла висновку, що ОНП спеціальності 052 «Політологія» відповідає рівню В за критерієм 3, оскільки зазначені слабкі сторони не є критичними і можуть бути усунені протягом короткого періоду часу.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою:

1. Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

Освітній процес за вказаною ОПН відповідає «Положенню про організацію освітнього процесу в ХНУ імені В.Н. Каразіна» (https://www.univer.kharkov.ua/ua/study/study_organization). Продемонстровані гарантом та верифіковані експертної групою форми і методи навчання, викладання, опанування засадами дослідницької роботи уповні забезпечують умови досягнення здобувачами програмних цілей та очікуваних результатів ОНП. Це відбувається у таких традиційних форматах, як лекційні та семінарські заняття, самостійна робота та індивідуальні консультації з викладачем, контрольні заходи різних типів, консультації спеціалістів-практиків з організацій-стейкхолдерів, залучення студентів до проектної діяльності, консультаційних заходів. Досягненню ПРН сприяє запропонована розробниками загальна концепція освіти на ОНП – акцент на підготовці політолога-дослідника, на що орієнтовано методологічний, змістовний та організаційний потенціал кафедри політології філософського факультету. Зі слів одного з проєктантів ОНП, завідувача кафедри проф. О.Фісуна за основу було взято проблемно-орієнтоване навчання із застосуванням досвіду викладання політологічних дисциплін на рівні доктора філософії у провідних університетах США, Канади та інших держав, де окрім нього проходили стажування проф. Л. Півнева (Португалія), доц. І.Работягова (США) та доц. Ю. Біденко (Чехія, Німеччина, Бельгія). На користь такої концепції свідчить перелік проблемно орієнтованих інноваційних курсів із ВК ОНП «Теорія суспільного вибору» (5 кредитів, розробник проф. О. Фісун http://philosophy.karazin.ua/ua/nauka/phd/program_13.pdf) та «Новий інституціоналізм в порівняльній політології» (5 кредитів, розробник І.Работягова). Фокус-група здобувачів підтвердила, що вони поінформовані про можливість вільно і самостійно її обирати з переліку відповідних дисциплін. Освітній процес відбувається і корегується завдяки постійному зворотному зв'язку, що втілюється інструментами опитування (зразок анкети, що її поширює серед здобувачів ОНП РМУ ХНУ https://docs.google.com/forms/d/1eQ8JkhyfEQ99V-ca7lq39dG159V9LeS5A5ZlY-x4lMA/viewform?edit_requested=true). За результатами спілкування у фокус-групі здобувачі висловлювали задоволення методами навчання та рівнем викладання. Обов'язковою вимогою до НПП є, окрім академічної діяльності, ще й практична за тематикою дисциплін, які вони викладають. Це орієнтує аспіранта на прикладне застосування своєї дослідної роботи та врахування запитів ринку праці, актуалізує його науковий пошук. Здобувачі вказували на педагогічний досвід та здібності викладачів, зокрема навички керівників з практичної політології, проектної діяльності, роботи у медіапросторі, їхню відкритість, конкретні поради щодо вибору теми та перспектив її подальшого практичного застосування у прогнозованому місці працевлаштування. Це важливо для молодих фахівців, оскільки ринок праці у регіоні особливий і визначається його суспільно-політичним різноманіттям, близькістю до зони операції ООС та РФ.

2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб).

Загальна інформація щодо змісту навчання, порядку та критеріїв оцінювання, умов відрядження, поновлення, переведення та надання академічної відпустки міститься на офіційному сайті ХНУ та відображає весь перебіг освітнього процесу у ЗВО та нормативно забезпечує науково-дослідний пошук здобувачів (https://www.univer.kharkov.ua/ua/research/doctor_division). До кожної з навчальних дисциплін розроблені робочі програми, де зазначені основні вимоги, цілі, зміст, результати навчання. Вони загалом дотримуються вимог Тимчасового стандарту вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія» (http://philosophy.karazin.ua/ua/nauka/phd/tymchas_standart_politol_2020.pdf). Методичні матеріали розміщені у вільному доступі (<http://philosophy.karazin.ua/ua/nauka/asp.html>). За словами гаранта, з ними також можна ознайомитися на кафедрі політології. Водночас, аналіз змісту показав, що частину інформації варто оновити. Особливо це стосується списку літератури для вивчення дисциплін, оцінювання самостійної роботи, спектру форм навчання та контролю. Інформування здобувачів відбувається через сайт університету, сторінки в соціальних мережах, групи у месенджерах та безпосередньо від НПП. Особливістю тут є те, що завдяки діяльності університетської навчальної Медіастудії (<https://www.univer.kharkov.ua/ua/general/structure/mediastudio>) є можливість готувати освітні та інформаційні ролики на YouTube (<https://drive.google.com/drive/folders/1LcjuNGtWrxTbSzk8tcL8ALV09Ljk4MsK>) й поширювати їх серед слухачів відповідних ОП, зокрема таку можливість мають і слухачі ОНП «Політологія».

3. Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми.

ОНП орієнтована на підготовку політологів-науковців, дослідників. Під час освітнього процесу здобувачі залучені до реалізації наукової теми кафедри та індивідуальних тем дослідження через такі види співпраці: участь у конференціях, літніх школах та наукових семінарах; участь у конкурсах НДР; організація наукових заходів в ЗВО у співпраці із РМВ ХНУ. Позитивною практикою є запровадження спільної публікаційної активності викладачів та аспірантів у фахових виданнях (доц. І.Роботягова, здоб. В.Кисельова, <https://cutt.ly/umzxJGI>) та В.Кисельова і А.Авксентьєв у виданні із SCOPUS (<https://cutt.ly/ZmhgtYa>). В освітньому процесі системно застосовуються результати сучасних наукових досліджень та передових практик викладання політологічних дисциплін. Так, структура та контент вибіркового ОК «Пострадянська політика» (у частині щодо гібридних та неопатримоніальних режимів, змагального та електорального авторитаризму) та «Теорії суспільного вибору» (щодо rent-seeking в українському контексті) були оновлені в результаті стажування за Програмою академічних обмінів імені Фулбрайта в Центрі Вільсона (м. Вашингтон, США) зав. каф. О. Фісуна у 2017/18 н.р. За результатами участі у National Security Policymaking Institute, Study of the U.S. Institutes (SUSI) в Ун-ті Делаверу (2017, <https://cutt.ly/tmzQp7s>) та індивідуального науково-дослідного проєкту в Центрі глобальної політики Вільного ун-ту Берліна (Німеччина, 2018р.) доц. І. Роботягова модернізувала структуру та контент вибіркового ОК «Новий інституціоналізм у порівняльній політології» та застосовує опановані політологічні практики в викладанні. Серед прикладів позитивної практики застосування оригінальних наукових досліджень в освітньому процесі на ОНП можна навести залучення нових, які захистилися упродовж останніх 2 років, д. політ. н. до розробки вибіркового ОК на матеріалах власних дисертаційних досліджень, які були захищені у 2020/2021 н.р. (доц. Н. Вінникова і доц. Т. Комарова). Це дає підстави говорити про широке застосування елементів наукових case study в освітньому процесі на основі наукових розвідок і регіональної політичної проблематики. Показовим є участь здобувачів у науково-методологічному семінарі, присвяченому реалізації спільного науково-дослідного проєкту «ARDU» (Акомодація регіонального різноманіття в Україні, здобувач Р. Запороженко (н.к. доц. Вінникова Н.В.) в Столичному ун-ті Осло (м. Осло, Норвегія), 27-31.05.2019 р. (<https://cutt.ly/AmzQIzh>). Аспірантка В.Кисельова (н.к. доц. Роботягова) брала участь у літній школі Йозефа Анталла (присвячена питанням політики ЄС, ЦЄ регіону, Вишеградської групи, 2-12 липня 2018 року, м. Будапешт, Угорщина). Також, окремими ОК є «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження» і «Філософські засади та методологія наукових досліджень» (проф. О. Перепелиця), де здобувачі отримують навички з дослідної роботи та їх просування й оприлюднення з метою формування проєктної групи, отримання фінансової підтримки та впровадження.

4. Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі.

Перегляд та оновлення змісту освітніх компонентів ОНП «Політологія» регламентується відповідною університетською політикою моніторингу якості освіти та низкою нормативних документів, про які можна дізнатися на сайті (<https://www.univer.kharkov.ua/ua/study/activity/monitoring>). Зміст освітніх компонентів ОНП «Політологія» оновлюється щорічно з урахуванням збереження власного дизайну політологічної освіти в ХНУ. Водночас, серед переліку РПНД (до прикладу, «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження») трапляються джерела, що втратили актуальність, задокументований і відображений на сайті перебіг оновлення ОНП у 2017/2018 н.р. також не ідентифіковано. Для допомоги НПП розроблено відповідні рекомендації (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/metodychni-recomendatsii.pdf>). НМЦ готує збірник науково-методичних праць «Проблеми сучасної освіти» (<https://periodicals.karazin.ua/issuesedu>). Про системність та орієнтованість на зміни, врахування рекомендацій ЄГ у рамках акредитації інших ОНП свідчить поданий на обговорення проєкт ОНП «Політологія» на 2021/2022н.р. (http://philosophy.karazin.ua/ua/nauka/phd/political_science_2021_project.pdf). Це засвідчує загальне позитивне ставлення колективу ХНУ до постійного перегляду змісту освітніх програм. Основними способами оновлення форми та змісту освітніх компонентів є імплементація результатів власних наукових досліджень, зокрема набутих під час академічної мобільності, практичної роботи над проєктами чи на замовлення органів місцевої влади, політичних чи громадських організацій. На підтвердження наводимо такий приклад: з 2021-2022 н.р. на ОНП починає викладати вибіркового курсу «Вимірювання політичних режимів та політичних систем» к. політ. н. Ю. Біденко - з 2016 р. експертка Ініціативи Team Europe Представництва ЄС в Україні (<https://euukrainescoop.net/2016/02/27/team-europe/>), член правління «Асоціація політологів Слобожанщини» та директорка ГО «Ліберальний клуб». Було з'ясовано, що сучасні тенденції в освіті – інтернаціоналізація, дослідно-проєктний підхід – стимулюють НПП до збільшення використання методів візуалізації інформації, використання діалогових та інших дискусійних прийомів. Це підтвердилось на фокус-групах. Моніторинг документів засідань кафедри засвідчив, що інформація про оновлення освітніх компонентів ОНП «Політологія» розглядалася на засіданнях кафедри політології (протоколи № 10 від 14.02.19, № 9 від 23.01.20р., № 5 від 20.01.21р. (відповідь ПП 1 на запит ЄГ).

5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти.

Інтернаціоналізація діяльності ЗВО, зокрема з урахуванням інтересів слухачів ОНП «Політологія» регламентується нормативним документом «Про визнання результатів навчання, отриманих за кордоном <https://cutt.ly/WmzEa51>. Документ, поданий на сайті, датований груднем 2016р., що свідчить про потребу його актуалізації. Під час фокус-груп ЄГ було з'ясовано, що наразі на ОНП «Політологія» досвіду перезарахування результатів навчання, отриманих

за академічної мобільності, немає, оскільки жоден здобувач не проходив відповідного навчання. Діяльність цього напряму керує Управління міжнародних відносин ХНУ (<https://cutt.ly/SmzEkXP>), у підпорядкування якого знаходиться кілька центрів з міжнародного співробітництва. Під час фокус-групи представник відділу міжнародних програм Ю. Коваль повідомила, що актуальна інформація про можливості проектної участі та академічних обмінів є публічною та щотижнево розсилається у вигляді дайджесту в структурні підрозділи. Доступними формами для учасників освітнього процесу (здобувачів та викладачів) є: навчання за програмами академічної мобільності, наукове стажування, літні школи. Усі аспіранти беруть участь в розробці комплексної наукової теми кафедри «Реформування політичної системи України у глобальній та порівняльній перспективі» (наук. кер. О. Фісун, № 0119U102298). Під час навчання на ОНП аспіранти кафедри активно долучаються до виконання наукових проєктів в дослідних центрах та громадських організаціях, зокрема аспіранти В. Кисельова та О. Литвин були долучені до роботи в якості політологів в АЦ «Обсерваторія демократії». НПП беруть участь в програмі Erasmus+, Програмі Фулбрайта в Центрі імені Вудро Вільсона (м. Вашингтон, США) та ін. (відповідь ПП 7 на запит ЕГ). Так, доц. Н.Віннікова бере участь у міжнародному проєкті "Future for Public Administration" (FoPA) за участі ХНУ, Міністерства інвестицій, регіонального розвитку та інформатизації Словацької Республіки та Університету Павла Йозефа Шафарика в Кошице (період дії 01.01.2021- 01.12. 2023 рр.). Стажування доц. Ю. Біденко у Карловому Ун-ті (Чехія, жовтень-листопад 2018) та Католицькому ун-ті Айхштетт-Інгольштадт (Німеччина, липень 2019), участь у міжнародному дослідному проєкті "The link between decentralization and EU integration" (New Europe Center, Ukraine & Centre for East European and International Studies/ZOiS, Berlin, Germany, 2019/20, <https://cutt.ly/JmzW6M4>) та проєкті з викладання курсу громадської освіти «Democracy: from Theory to Practice» IFES (Міжнародної фундації електоральних систем) у лютому-вересні 2020 <https://cutt.ly/ImzESau>) посилили її навички наук. керівника та сприяли розробці нового курсу «Порівняння політичних інститутів» для проєкту ОП 2021. Учасники освітнього процесу мають доступ до міжнародних наукометричних баз Scopus, Web of Science, Google Scholar та міжнародних ідентифікаційних систем: ResearcherID, ORCID, LinkedIn. Частина НПП мають щонайменше одну публікацію у виданні, що індексується у Scopus та/або WoS.

Загальний аналіз щодо Критерію 4:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 4.

Варто наголосити на наступному: використання сучасних, дослідно-орієнтованих методів навчання; участь НПП в програмах академічної мобільності; студентоцентризований підхід до навчання, викладання та досліджень. Позитивні практики: використання освітнього й дослідницького досвіду міжнародних ЗВО, набутий викладачами під час академічної мобільності; наявність політологічної школи; власний дизайн політологічної освіти з фокусом на підготовку сучасного політолога-дослідника світового рівня, який забезпечується покровою підготовкою фахівців за цією спеціальністю на кожному з освітніх рівнів (бакалавр - магістр - доктор філософії).

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4.

ЕГ відмічає брак інформації щодо оновлення змісту та форм викладання дисциплін на ОНП. Грубі порушення та недоліки: не виявлено. Рекомендації: оновити РПНД щодо бази рекомендованої літератури, видів самостійної роботи, критеріїв їх оцінювання та форм контролю; запровадити викладання дисциплін чи окремих тем іноземними мовами, активізація запрошень зарубіжних викладачів; активізувати роботу із зарубіжними дослідними центрами, що посилять мовну практику здобувачів.

Рівень відповідності Критерію 4.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 4.

Зважаючи на наведені сильні і слабкі сторони та позитивні практики ОНП у контексті критерію 4 ЕГ дійшла висновку, що ОНП спеціальності 052 «Політологія» відповідає рівню В за критерієм 4, оскільки виявлені недоліки не є суттєвими та не потребують багато часу на виправлення.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність:

1. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дозволяють встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для

окремого освітнього компонента та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь.

Форми контрольних заходів визначаються та регламентуються «Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» (п. 5.3) (https://drive.google.com/drive/folders/1PAbV1TI3n_9e6vB-TJt5yI96sZaou5Qi). Відповідно до аналізу документації (зокрема звіту СО та індивідуальних планів здобувачів) та зустрічей із фокус-групами ЕГ було верифіковано, що за ОП діє система поточного контролю, підсумкового та атестацій. Натомість, жоден із викладачів не використовує вхідний контроль в рамках своїх дисциплін, про що було заявлено у звіті СО. Виходячи із аналізу робочих програм ОК, констатуємо, що не в усіх з них містяться деталізовані критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів, незважаючи на існуючу вимогу п. 4.9.10 «Положенням про організацію освітнього процесу..» про те, що «контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу, є обов'язковим» («Аналіз політики»: оцінювання реферату/есе, як складової самостійної роботи не передбачено схемою нарахування балів; «Пострадянська політика», «Політологічна освіта», «Теорія суспільного вибору»: контроль самостійної роботи та індивідуальні завдання не передбаченні програмою). Критерії оцінювання у робочих програмах описано загально та поверхнево, без врахування специфіки дисциплін (наприклад, у робочих програмах ОК «Політологічна освіта» та «Аналіз політики» містяться ідентичні таблиці критеріїв оцінювання). Проте результати моніторингу якості освітніх програм на загальноуніверситетському рівні свідчать, що для абсолютної більшості здобувачів критерії оцінювання навчальних досягнень є повністю або скоріше зрозумілими (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/quality/prezentatsia-2021.pdf>). Варто тут зазначити, що аспіранти складають лише 1% вибірки здобувачів (20 із 913, взагалі у ЗВО частка аспірантів становить майже 2% із загального числа здобувачів – 320 із 15601, за словами начальника Управління якості освіти Л. Іваненко). Здобувачі цієї ОНП одногослоно зазначають, що уся інформація щодо форм, критеріїв та методів контролю доноситься на першому занятті з курсу.

2. Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності).

Стандарт за спеціальністю 052 Політологія для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти відсутній, проте у ЗВО розроблено Тимчасовий стандарт вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти за освітньо-науковою програмою «Політологія», який затверджено Вченою радою університету 27.04.2020 р. (http://philosophy.karazin.ua/ua/nauka/phd/tymchas_standart_politol_2020.pdf) За результатами фокус-груп із НПП та здобувачами було підтверджено наявність у ЗВО практики звітування аспірантів щодо виконання індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи, яке відбувається щорічно на засіданнях кафедри і Вченої ради філософського факультету. Атестація здобувачів відбувається у формі публічного захисту дисертаційного дослідження. Випускова кафедра демонструє готовність створення одноразових спеціалізованих вчених рад для кожного із 13 здобувачів, які навчаються на цій ОНП. У результаті успішного захисту здобувачів передбачено присудження наукового ступеня доктора філософії з політичних наук, проте прецедентів таких захистів на цій ОНП ще не було.

3. Визначено чіткі і зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для усіх учасників освітнього процесу, забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема включають процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Процедура проведення контрольних заходів в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна регулюється «Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна», (https://drive.google.com/drive/folders/1PAbV1TI3n_9e6vB-TJt5yI96sZaou5Qi). Деталізовані особливості щодо кожної ОК ОНП Політологія прописані в робочих програмах дисциплін, де домінують формою поточного контролю є доповіді на семінарських заняттях (або взагалі єдиною формою цього роду контролю, відповідно до схеми нарахування балів, для ОК - «Пострадянська політика», «Теорія суспільного вибору», «Аналіз політики»). У межах більшості дисциплін не передбачено індивідуальних завдань. Враховуючи дистанційний формат навчання та відсутність практики електронного наповнення курсів на платформі Moodle, недокінця технологічно зрозуміло залишається процедура проведення підсумкового контролю – іспитів та заліків, особливо у формі тестів («Аналіз політики»). У частині дисциплін форма та способи проведення іспитів взагалі не зазначається («Теорія та методи сучасної політології», «Пострадянська політика», «Теорія суспільного вибору»). Результати моніторингу освітніх програм у ЗВО демонструють, що «екзаменатори є об'єктивними та неупередженими» для 80% здобувачів (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/quality/prezentatsia-2021.pdf>). Начальник Служби управління персоналом (С.Куліш) та директор Навчального центру менеджменту якості та моніторингу освітнього процесу (С.Єльцов) зазначили, що випадків конфлікту інтересів на ОП, що акредитується не було. Потрібно також зазначити, що за результатами зустрічей із здобувачами було помітно високий рівень професійної корпоративної культури та взаємної довіри і поваги в рамках ОП. Здобувачі зазначали, що ніколи не виникало передумов недовіри чи несприйняття отриманих результатів оцінювання, хоча усі учасники освітнього процесу поінформовані про можливість повторного складання іспитів (п. 5.3.6.15 «Положення про організацію освітнього процесу..») чи оскарження отриманих балів (п. 5.3.6.11. «Положення про організацію освітнього процесу..») Вирішення конфліктних ситуацій регулюється «Положенням про врегулювання конфліктних ситуацій», що знаходиться у публічному доступі на головній веб-сторінці ЗВО (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/pakaz->

konfliktni-sutyatsii.pdf). Для вирішення питань щодо врегулювання конфліктних ситуацій і ЗВО діє Комісія з врегулювання конфліктних ситуацій. Здобувачі проінформовані щодо процедури вирішення конфліктних ситуацій за допомогою Пам'ятки для студента, яка є і в електронному варіанті (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/pamyatka2020.pdf>) та паперовому на кафедрі. Аргументація представників ЗВО щодо особливостей проведення контрольних заходів ґрунтується на можливостях застосування платформ Zoom, Google Meet та інших електронних ресурсів, які за словами завідувача кафедри, були імplementовані в освітній процес задовго до їх загальнонаціональної популяризації.

4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, що послідовно дотримуються всіма учасниками освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імplementацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

Нормативну базу ЗВО із цього питання формують численні локальні документи, першочерговими з яких є «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна» (https://www.univer.kharkov.ua/docs/antiplagiat_nakaz_polozhennya.pdf) та документи, що регулюють порядок проведення перевірки різного роду наукових робіт (<https://www.univer.kharkov.ua/images/poryadok.pdf>, <https://www.univer.kharkov.ua/images/poryadok-1.pdf>). Усі дисертації, тези конференцій та наукові статті, що публікуються в університетському збірнику, обов'язково проходять перевірку на плагіат на базі платформ Plagiat.pl, сервіс Strikeplagiarism.com та Unichек. Як зазначив відповідальний за процедуру перевірки - директор Навчального центру менеджменту якості та моніторингу освітнього процесу (С.Єльцов) процедура є безкоштовною та може проводитись двічі. Також було зазначено, що така перевірка є безкоштовною для зовнішніх здобувачів, які планують захищати роботу на базі ХНУ ім. Каразіна, а також, за запитом здобувачів, для перевірки їх статей, публікація яких планується в інших, неуніверситетських, збірниках. Перевірка здійснюється дворівнево, за двома критеріями (з допустимим рівнем запозичень на межі 5% та 20%). Як зазначив проректор з науково-педагогічної роботи (А. Пантелеймонов) культура доброчесності імplementується на рівні ЗВО перманентно, починаючи із реалізації американського проекту сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP), який мав місце ще 7 років тому. Із того часу, за словами проректора, проведено більше 100 заходів із популяризації АД. Начальниця управління якості освіти (Л. Іваненко) вказала, що найпопулярнішою практикою інформування здобувачів у цій галузі є проведення кураторських годин (година щотижня), хоча також відбуваються й інші заходи, як-от: факультативні заняття, методичні семінари, презентації, популяризація в соцмережах та через діючу Школу лідерства, також налагоджена робота репозитарію ЗНО. «Положенням про організацію освітнього процесу в ХНУ імені В. Н. Каразіна» (п. 7.12.5. Відповідальність за академічну недоброчесність) (https://drive.google.com/drive/folders/1PAbV1T13n_9e6vB-TJt5yI96sZa0u5Qi) визначається нульова толерантність до усіх проявів академічної недоброчесності, цим же документом передбачена реакція ЗВО за її порушення, зокрема через зниження оцінки роботи до 0 балів. У разі виявлення академічного плагіату в дисертації на здобуття наукового ступеню така дисертація знімається із захисту незалежно від стадії розгляду без права повторного захисту (п. 4.4. «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти ХНУ», https://www.univer.kharkov.ua/docs/antiplagiat_nakaz_polozhennya.pdf). Проте, таких випадків у межах ОНП, що акредитується, не було зафіксовано.

Загальний аналіз щодо Критерію 5:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 5.

Існування формальної та неформальної процедур вирішення конфліктних ситуацій, в залежності від вибору позивача (п.4 Положення про врегулювання конфліктних ситуацій у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна, <https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/nakaz-konfliktni-sutyatsii.pdf>) Можливість безкоштовної дворазової перевірки наукових робіт на плагіат, що уможливорює якісне внесення правок. Високий рівень професійної корпоративної етики (задоволеність аспірантів манерою та формою комунікації із НПП), а також взаємна готовність до компромісного формату та часу здачі контрольних робіт. Готовність до створення разових спеціалізованих вчених рад для захисту для всіх здобувачів.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 5.

Слабкою стороною ЕГ визнає відсутність чіткої інформації про критерії оцінювання з усіх видів робіт в робочих програмах дисциплін, отже, рекомендує їх деталізувати під час оновлення у 2021 році, а також урізноманітнити форми поточного контролю та конкретизувати форми та методи підсумкового контролю (особливо за умов дистанційного навчання). Враховуючи формат дистанційного навчання, ЕГ рекомендує наповнити електронні платформи курсів (Moodle), для зручності проведення тестування, об'єктивності та публічності процедур оцінювання.

Рівень відповідності Критерію 5.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 5.

Зважаючи на наведені сильні та слабкі у контексті критерію 5 експертна група дійшла висновку, що ОНП спеціальності 052 «Політологія» відповідає рівню В за критерієм 5, оскільки виявлені недоліки не є критичними та можуть бути усунені протягом короткого часу.

Критерій 6. Людські ресурси:

1. Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання.

Університет демонструє чіткий, прозорий та змагальницький алгоритм проведення конкурсного відбору викладачів. ЗВО має належні локальні документи, що регулюють питання його проведення та містять кваліфікаційні вимоги до кандидатів на заміщення вакантних посад: «Положенням про порядок обрання та прийняття на роботу науково-педагогічних працівників» (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/polozhennya/obrannya-nauk-pedagog-pracivnykiv2019.pdf>) та «Положенням про систему внутрішнього забезпечення якості освіти» (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/systema-iakosti.pdf>). Це засвідчує постійну увагу менеджменту та усього колективу до питань кадрової політики. Конкурсна комісія Вченої ради ХНУ, яку очолює ректор – професор В.Бакіров, керуючись зазначеним Положенням, забезпечує контроль належного рівня академічної кваліфікації кандидатів на вакантні посади, зокрема, перевіряє відповідність поданих претендентами документів нормативно-правовим вимогам до НПП. При цьому ключову роль у конкурсному процесі, за словами проф. І. Карпенка, декана філософського факультету, належить базовій, первинній ланці – кафедрі, її колективу та завідувачеві. Рейтингові показники НПП беруться до уваги при проведенні конкурсу на заміщення вакантних посад та враховуються під час прийняття рішення щодо продовження/визначення терміну трудових відносин. Під час зустрічі з структурними підрозділами С. Куліш, начальник Служби управління персоналом, зазначив, що наукові стажування, публікаційна активність, дослідна робота, а також рейтинг НПП є ключовими для участі у конкурсі. Кожен викладач заповнює індивідуальний план, за яким наприкінці року звітує про стан виконання. Був досвід на інших ОП, коли за ініціативою здобувачів, висловленою ОСС, кандидат був знятий із конкурсу. За результатами аналізу документів, кафедра та кадрова комісія рекомендують керівникові Університету на який термін за результатами конкурсу підписувати контракт. Зазвичай, контракти з НПП укладають від 3 до 5 років. У викладачів, які забезпечують освітній процес на ОНП «Політологія», діють контракти. Зустрічі з менеджментом ЗВО дозволили експертній групі переконатися у високій вимогливості колективу до кандидатів на заміщення вакантних посад, що дозволяє забезпечити належний рівень професіоналізму викладачів, які викладають на цій ОНП, ділову та товариську атмосферу.

2. Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми.

Університет демонструє чіткий, прозорий та змагальницький алгоритм проведення конкурсного відбору викладачів. ЗВО має належні локальні документи, що регулюють питання його проведення та містять кваліфікаційні вимоги до кандидатів на заміщення вакантних посад: «Положенням про порядок обрання та прийняття на роботу науково-педагогічних працівників» (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/polozhennya/obrannya-nauk-pedagog-pracivnykiv2019.pdf>) та «Положенням про систему внутрішнього забезпечення якості освіти» (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/systema-iakosti.pdf>). Це засвідчує постійну увагу менеджменту та усього колективу до питань кадрової політики. Конкурсна комісія Вченої ради ХНУ, яку очолює ректор – професор В.Бакіров, керуючись зазначеним Положенням, забезпечує контроль належного рівня академічної кваліфікації кандидатів на вакантні посади, зокрема, перевіряє відповідність поданих претендентами документів нормативно-правовим вимогам до НПП. При цьому ключову роль у конкурсному процесі, за словами проф. І. Карпенка, декана філософського факультету, належить базовій, первинній ланці – кафедрі, її колективу та завідувачеві. Рейтингові показники НПП беруться до уваги при проведенні конкурсу на заміщення вакантних посад та враховуються під час прийняття рішення щодо продовження/визначення терміну трудових відносин. Під час зустрічі з структурними підрозділами С. Куліш, начальник Служби управління персоналом, зазначив, що наукові стажування, публікаційна активність, дослідна робота, а також рейтинг НПП є ключовими для участі у конкурсі. Кожен викладач заповнює індивідуальний план, за яким наприкінці року звітує про стан виконання. Був досвід на інших ОП, коли за ініціативою здобувачів, висловленою ОСС, кандидат був знятий із конкурсу. За результатами аналізу документів, кафедра та кадрова комісія рекомендують керівникові

Університету на який термін за результатами конкурсу підписувати контракт. Зазвичай, контракти з НПП укладають від 3 до 5 років. У викладачів, які забезпечують освітній процес на ОНП «Політологія», діють контракти. Зустрічі з менеджментом ЗВО дозволили експертній групі переконатися у високій вимогливості колективу до кандидатів на заміщення вакантних посад, що дозволяє забезпечити належний рівень професіоналізму викладачів, які викладають на даній ОНП, ділову та товариську атмосферу. Керівництво ЗВО демонструє підтримку кадрового потенціалу кафедри політології, зокрема через преміювання за публікації у наукометричних базах та моральне заохочення.

3. Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.

Результати ознайомлення з відповідною документацією та інформація, отримана під час фокус-груп з представниками роботодавців, здобувачів вищої освіти дають можливість ЕГ підтвердити залучення роботодавців до організації та корегування перебігу здобуття освіти на ОНП «Політологія». До складу Наглядової Ради ХНУ https://www.univer.kharkov.ua/ua/general/rectorat_c/board входять представники регіональних та національних установ державної та приватної форми власності. За словами ректора, проф. В.Бакірова, ХНУ має угоди, що відповідають завданням ОНП «Політологія», з такими установами як Південно-східний науковий центр НАН України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса, ХОДА, Харківська міська рада та ін. До прикладу, у Протоколі № 9 засідання кафедри політології від 10.06.2021р. відбулося обговорення пропозицій щодо проєкту ОНП 2021 року «Політологія» 3, висловлених у Рецензії ІПЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України щодо її вдосконалення (підписано заст. директора з наукової роботи, член-кор. НАН України О.М. Майбородою). Під час онлайн-зустрічі із роботодавцями встановлено, що в межах реалізації ОНП «Політологія» налагоджена ділова комунікація. ЕГ зауважує на думці С. Янішевського, к. і. н., вченого секретаря НІСД про те, що у різні періоди діяльності цього регіонального підрозділу фахівці-політологи – випускники ХНУ були кадровим резервом. Тому для посилення ефективності роботи університет проводить цільове опитування роботодавців (https://www.univer.kharkov.ua/docs/quality/rezultaty_2021.pdf). Під час зустрічі зі здобувачами вищої освіти, очільниками студентського самоврядування та профспілок була підтверджена інформація про організацію зустрічей із представниками роботодавців. З урахуванням вищезазначеного, ЕГ констатує належний рівень залучення роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу. А саме, з боку роботодавців надійшла ініціатива запровадити дисципліни: «Політологічний практикум», «Нові тенденції розвитку політичної науки», «Порівняння політичних інститутів». А також збільшити обсяг дисципліни «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження», розширити спектр дисциплін за вибором (Протокол засідання кафедри політології №5 від 20.01.2021р.).

4. Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

Спількування із фокус-групами здобувачів, роботодавців та структурних підрозділів засвідчили залучення на даній ОНП професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців до аудиторних освітньо-педагогічних заходів. Зокрема, вибірковий курс «Теорія суспільного вибору» з 2019 р. викладає експерт аналітичного центру «Обсерваторія демократії», к. політ. н. А. Авксентьев, який був запрошений саме завдяки своїм навичкам не тільки політолога-теоретика, але і політолога-практика. З 2017 року А. Авксентьев опублікував в інтернет-ЗМІ понад 40 аналітичних матеріалів з актуальної політичної тематики (продубльовані на сайті <http://od.org.ua>), виступав на експертних дискусіях та круглих столах, ефірах на ТБ, надав консультаційні коментарі ЗМІ, проводив тренінги в рамках проєкту «Promoting Democratic Elections in Eastern Ukraine» за підтримки National Endowment for Democracy (2020 – 2021рр.). У 2018/19 н.р. за програмою Fulbright U.S. Scholar Award for Teaching and Research доц. кафедри політології, історичних та політичних досліджень Університету Аркадія (США) Анджела Качуєвські (<https://www.arcadia.edu/profile/angela-kachuyevski>) проводила майстер-класи для здобувачів ОНП, про що вона говорила особисто під час фокус-групи. Здобувачі своєю чергою зауважували, що крім фахового напряму такі лекції стали доброю мовною практикою. Протягом 2017-2020 р. було проведено низку інших майстер-класів і тренінгів: 1) керівниці МФ «Відродження» у м. Харкові О. Розказової «Написання та реалізація грантових проєктів: потенціал політичних експертів»; 2) ст. радника Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) Д. Ковриженка «Виборча реформа: Challenge»; 3) міжнародна майстерня Program on New Approaches to Research and Security in Eurasia Ун-ту Дж. Вашингтона за участю провідних світових дослідників пострадянських трансформацій (<https://www.facebook.com/media/set/?vanity=KarazinPoliticalScience&set=a.1426331617464957>). За словами гаранта, всі викладачі беруть участь у громадському і політичному процесі як консультанти та аналітики у штабах регіональних осередків партій, органах державної влади та місцевого самоврядування, як учасники інституцій виборчого процесу. Крім того, співробітники кафедри політології є відомими аналітиками, яких запрошують для аналізу політичних процесів у місцевих медіа.

5. Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями.

Підтримка професійного розвитку академічного персоналу Університету реалізується шляхом підвищення їхньої кваліфікації, що регулюється «Положенням про підвищення кваліфікації та стажування»

(<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/polozhennya-pro-pidvyshchennya-kvalifikacii.pdf> та https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/p_stazhuvannia-za-kordonom). Положенням передбачено навчання за програмою довгострокового та короткострокового підвищення кваліфікації. Основними формами підвищення кваліфікації є: курси підвищення кваліфікації; стажування в інших закладах вищої освіти; індивідуальне підвищення кваліфікації шляхом захисту докторських дисертацій чи розробки авторського курсу. Щодо останнього підходу, то тут можна вказати на курс І.Работягової «Новий інституціоналізм у порівняльній політології» (http://philosophy.karazin.ua/ua/nauka/phd/program_19.pdf), що став характерним саме для харківської політологічної школи. Він розроблений на основі зарубіжних стажувань, практичної діяльності викладачки. Окрім цього, як підвищення кваліфікації викладачів, можуть бути визнані участь у навчальних програмах семінарів, вебінарів, майстер-класів та тренінгів. Доц. Ю.Біденко, що виконує керівництво роботами, виступила як тренерка з «Політичних комунікацій» у «Школі громадського лідера» у рамках проекту «Promoting Government Accountability in Eastern Ukraine», що реалізує ХОГО «Асоціація приватних роботодавців за підтримки National Endowment for Democracy» (<https://varta.kharkov.ua/news/city/1213661> та <https://gromada.group/news/news/2336-yak-z-aktivista-zrobiti-gromadskogo-lidera>). Серед НПП цієї ОНП стажування у закордонних ЗВО та дослідницьких установах за останні п'ять років кваліфікацію підвищили проф. О. Фісун (США, Канада, Фінляндія, Польща), проф. Л. Півнева (Португалія), доц. І. Работягова (США), Ю. Біденко (Чехія, Німеччина, Бельгія). Участь у тренінгах та стажуваннях в установах України брали проф. М. Шаповаленко, доц. Н. Вінникова, доц. Ю. Біденко, доц. І. Работягова. Протягом функціонування ОНП докторські дисертації захистили Н.Вінникова та Т.Комарова, які є науковими керівниками здобувачів. Університет сприяє підвищенню кваліфікації викладачів через можливість проходити стажування як у ЗВО України, так і за кордоном або через власні програми професійного розвитку. В Університеті діють курси удосконалення англійської мови для педагогічного персоналу за спеціальними цінами, а також Центр електронного навчання (директор Г.Тимченко брала участь у фокус-групі), де НПП отримують допомогу з навичок дистанційної освіти. Результати зустрічі з фокус-групами та аналіз наданих документів дають підстави експертам стверджувати, що система професійного розвитку Університету відповідає потребам та інтересам викладачів і сприяє реальному підвищенню якості викладання.

6. Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності.

У ХНУ сформовано дієву нормативну систему стимулювання розвитку викладацької майстерності, метою якої є підвищення мотивації ефективної праці, забезпечення здорової конкуренції, стимулювання діяльності працівників, спрямованої на підвищення якості освіти та публікаційної активності. Статутом Університету (2018) (<https://www.univer.kharkov.ua/ua/general/docs/statute>) та Програмою розвитку ХНУ на 2010-2020 роки (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/polozhennya/program2010-2020n.pdf>) передбачені заходи стимулювання розвитку викладацької майстерності у вигляді матеріальних та моральних заохочень. Стимулюється змагальне середовище, зокрема й шляхом проведення конкурсів кафедр на краще науково-методичне забезпечення освітнього процесу (на сайті у розділі «Положення»). З метою стимулювання цілеспрямованого безперервного підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, росту їх професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності освітнього процесу у ХНУ два місяці тому схвалено «Положення про нагородження випускників», що має стати методом посилення взаємодії здобувач/викладач (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/polozhennia-pro-nahorodzhennia-krashchykh-vypusknukiv.pdf>). У ХНУ створена система заохочення викладачів за фахові досягнення, зокрема: щорічне визначення рейтингу кафедр («Положення про визначення рейтингу кафедр», <https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/reitnyng-2020.pdf>) та преміювання авторів за публікації у виданнях міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science. Оцінка результативності роботи НПП ХНУ є складовою системою забезпечення якості університетської освіти. Рейтинговий показник є підставою для морального та матеріального заохочення працівників (нагородження грамотою, оголошення подяки, преміювання, встановлення надбавок, представлення до присвоєння почесних звань тощо). Під час зустрічі з фокус-групами (академічний персонал), декан філософського факультету І.Карпенко зауважив, що в Університеті діє рейтингова система визначення успішності діяльності викладачів, як у освітній, так і в науковій галузях, проводиться анкетування, на основі якого рейтингова комісія робить висновки, а адміністрація приймає рішення про заохочення кращих, зокрема шляхом преміювання. Звіти ректора В.Бакірова відображають цей процес (до прикладу за 2020р. (https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/zvit_rektor_2020.pdf). При спілкуванні з фокус-групами, експертній групі було повідомлено, що викладачі ОНП «Політологія» задоволені об'єктивністю критеріїв рейтингування та його результатами. Керівництво ЗВО демонструє підтримку кадрового потенціалу кафедри політології, зокрема через преміювання за публікації у наукометричних базах та моральне заохочення.

Загальний аналіз щодо Критерію 6:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 6.

Сильні сторони: усі науково-педагогічні працівники, які забезпечують викладання на ОНП «Політологія», мають відповідну до ОК академічну кваліфікацію (науковий ступінь та/або вчене звання, досвід науково-педагогічної діяльності та дослідної (аналітичної) роботи за фахом, наукові публікації за тематикою дисципліни та відповідне методичне забезпечення); у ХНУ існує: 1) система сприяння професійному розвитку викладачів, спрямована на розвиток цифрових навичок та мовну підготовку з подальшим складанням кваліфікаційного іспиту; 2) система матеріального заохочення, яка передбачає преміювання за публікаційну активність у наукометричних базах та інші здобутки; 3) розроблена Стратегія розвитку кадрового потенціалу університету, сформована за принципом fitness to

purpose; 4) унормована локальними документами процедура конкурсного добору викладачів, яка враховує результати рейтингування та думку здобувачів; 5) розвинена практика зовнішньої мобільності викладачів, результати якої імплементується в освітній процес; 6) унікальна система залучення до розробки та викладання вибіркових дисциплін, а також наукового керівництва дисертаційними дослідженнями здобувачів потенційних роботодавців та професіоналів-практиків; 7) поєднання НПП викладацької та практичної діяльності, зокрема шляхом залучення до консультативної та аналітичної роботи під час виборчих кампаній та у якості експертів в телевізійних проєктах; 8) членство НПП в експертних радах МОН України, Національного Агенства з забезпечення якості вищої освіти, Методичних комісіях МОН з розробки стандартів вищої освіти зі спеціальності.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6.

Слабких сторін та недоліків не виявлено. ЕГ рекомендує: активізувати презентацію результатів досліджень представників наукової школи в провідних вітчизняних та міжнародних наукометричних виданнях; постійно наповнювати актуальною інформацією наукові профілі викладачів; передбачити навчальні семінари (школу) для гарантів та молодих наукових керівників.

Рівень відповідності Критерію 6.

Рівень А

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 6.

Зважаючи на наведені сильні сторони та позитивні (інноваційні) практики на ОНП «Політологія», які уособлені в університетській кадровій політиці, заснованій на принципі fitness to purpose, яка забезпечує реалізацію унікальної, концептуально визначеної системи підготовки політологів-дослідників за 1-им, 2-им та 3-ім рівнями вищої освіти за цією спеціальністю, що ґрунтується на досвіді західних програм підготовки політологів. Із концентрацією на цій ідеї формуються і ОК ОНП, і підбір викладачів, які є водночас і науковцями, і дослідниками-практиками в аналітичних центрах та ГО, і вибір наукових стажувань НПП, і дослідницькі пропозиції здобувачів тощо. ОНП забезпечує колектив, що збалансований за віковим, гендерним та фаховими критеріями. Майже всі (95%) НПП кафедри політології мають науковий ступінь за фахом та є послідовниками харківської політологічної школи. Це також є свідченням тривалої, цілеспрямованої та конкурентної роботи. Подальша розбудова практико орієнтованого науково-дослідного підходу та підготовка кадрів для його забезпечення є стратегічним пріоритетом кафедри і може розглядатися як конкурентна перевага ОНП. Отже, у контексті критерію 6 експертна група дійшла висновку, що ОНП «Політологія» спеціальності 052 Політологія для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти відповідає рівню А за критерієм 6.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси:

1. Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми забезпечують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання.

Навчальні аудиторії обладнані технічними засобами навчання. Під час аудиторних занять використовуються 4 спеціалізовані лабораторії, мультимедійне обладнання, проектори, комп'ютери тощо. Згідно зі Стратегією розвитку Університету на 2019-2025 рр. (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/strategiya-rozvytku-universitetu-2019-2025-2.pdf>) передбачено модернізацію матеріальної бази наукових досліджень, а також матеріально-технічного та програмного забезпечення освітнього процесу, що й було продемонстровано експертам. В ХНУ функціонує доступна електронна форма розкладу занять (https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/rozklad_zaniat_zaochna_IV_semestr.pdf). На сайті можна ознайомитися із робочими навчальними планами та РПНД (<http://philosophy.karazin.ua/ua/nauka/asp.html>). Усі робочі програми містять інформацію щодо компетентностей та ПРН, на формування яких вони спрямовані, що підкріплюється відповідними темами, методами викладання та видами робіт. Аналіз СО та фокус-групи зі здобувачами засвідчили достатнє навчально-методичне забезпечення по кожній ОК. Аналіз результатів опитувань здобувачів про якість викладання також доводить цей факт. Здобувачі та НПП мають доступ до конференц-залів, де створені можливості проводити наукові, презентаційні заходи та інші активності. Базова кафедра для ОНП - політології - розташована у корпусі Університету, цілком пристосованому для освітніх потреб, проведено ремонт та оновлено інженерні комунікації. На кафедрі створені комфортні умови (що було продемонстровано ЕГ) для консультацій наукових керівників зі здобувачами, для цього є відповідний простір. Кафедра має обладнання для оперативного перегляду презентацій, трансляції відеоматеріалів, візуалізації доповідей аспірантів. За словами ректора проф. В.Бакірова, враховуючи потребу у технічному оснащенні у період онлайн-навчання, Університет оновив обладнання для МедіаСтудії, що допомагає у підготовці матеріалів для дистанційного навчання. На кафедрі політології є власна бібліотека, яка містить усе необхідне методичне забезпечення для здобувачів у відкритому доступі: наукові

журнали, РПНД, посібники. Бібліотека Університету (<http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr/>) є його особливим надбанням. За словами директора ЦНБ ХНУ І.Журавльової, книгозбірня є інформаційним центром східного регіону, місцем подій, зустрічей. Автоматизована БІС Absotheque UNICODE забезпечує комплексну автоматизацію бібліотеки. Фонд книжкових пам'яток (85 тисяч видань) віднесено державою до наукового об'єкту, що становить національне надбання. Особливо слід відзначити, що для організації освітньої та наукової діяльності здобувачів за ОНП бібліотека на своєму сайті має окремий розділ «Успішний аспірант/Successful graduate student» (http://www-library.univer.kharkov.ua/pages/graduate_student/graduate_asp.pdf), методична література сконцентрована на сторінці «На допомогу аспіранту» (http://www-library.univer.kharkov.ua/pages/graduate_student/graduate_4.pdf).

2. Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми.

Університетська бібліотека забезпечує доступ своїх користувачів до баз даних Scopus/Web of Science. На всій території Університету діє вільний доступ до Wi-Fi, що підтвердили фокус-групи. Під час вступних лекцій на першому курсі відділ аспірантури та докторантури розповідає здобувачам про індивідуальний план та інформаційні ресурси за ОНП, якими вони можуть користуватися безкоштовно та у зручний для них спосіб. У ЗВО діє Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених (https://www.univer.kharkov.ua/ua/research/student_research_dir/ntu_about). Вони мають доступ до матеріальних ресурсів ЗВО, користуються конференц-залами, обладнанням та власним приміщенням. Одна з аудиторій факультету, що використовується за розкладом ОНП, устаткована мультимедійним обладнанням. У разі необхідності додаткове устаткування можна взяти на кафедрі політології для проведення демонстраційних лекцій, презентацій, засідань секцій у рамках наукових конференцій. Здобувачі можуть використовувати його безкоштовно для освітніх цілей та інших активностей. Бібліотека ХНУ має архів періодичних видань, безкоштовно надає послуги з присвоєння УДК та низку інших довідок. Перевірка академічних текстів на наявність текстових запозичень є безкоштовною послугою як для учасників освітнього процесу ХНУ, так і для зовнішніх звернень. Послуга адмініструється Центром менеджменту якості та моніторингу освітнього процесу.

3. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси.

Із метою підтримки фізичного, психічного та соціального здоров'я учасників освітнього процесу в ХНУ функціонують різноманітні структурні підрозділи. Здобувачі забезпечуються на 100% гуртожитком, проте жоден із аспірантів цієї ОНП в ньому не має потреби. Під час фокус-групи експерти переконалися у комфортних умовах проживання в гуртожитку (належні побутові умови, зроблено ремонт, обладнані кухні). Спорткомплекс університету забезпечений душами та вбиральнями. У корпусах, гуртожитках та інших приміщеннях закладу є належно обладнані куточки пожежної безпеки. Корпуси та гуртожитки університету мають 27 їдалень та буфетів. Комфортні умови перебування у навчальних корпусах забезпечують обладнані місця відпочинку й спільної роботи. Університет має кілька медичних пунктів, а також поліклініку. За словами представниці студентської поліклініки Г. Альбоші, під час пандемії їх підрозділ активно співпрацював із створеним в Університеті Оперативним штабом, який допомагав студентам, які потрапили до ізолятора (доставка ліків та продуктів). Під час відео-екскурсії було продемонстровано один із медичних кабінетів, де здобувач, у разі потреби, може укласти декларацію на медичне обслуговування із сімейним лікарем чи, якщо здобувач має дітей, із педіатром. У ЗВО діє кабінет психолога, куди можуть звернутися як здобувачі, так і викладачі. За словами Т. Чередниченко, в.о. директора Навчального центру з соціально-виховної та позаосвітньої діяльності Управління якості освіти, у найскладніший період логдауну було підготовлено та поширено соцмережами відеоролик про те, як зберегти своє емоційне здоров'я під час дистанційної роботи і навчання в умовах карантину (<https://www.facebook.com/watch/?v=695236634488695>). Піклування про здоров'я здобувачів сформовано в окрему програму «Здоров'я студентів» (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/p-2019-25.pdf>). Діють велостоянки для здобувачів та викладачів, спортивно-оздоровчий табір «Фігуровка», де за пільговими путівками відпочивають і аспіранти (<https://cutt.ly/pmz1Qw6>). Патріотичне виховання здобувачів проходить у різних формах, зокрема привертає увагу Студентський волонтерський проєкт «Харків'яни на фронтах АТО» (https://www.univer.kharkov.ua/ua/student/kharkiviany_na_frontakh_ato). У ЗВО діє багатofункціональний музейний комплекс (<https://cutt.ly/Imz1Tgl>). Центр краєзнавства імені академіка П. Т. Тронька (<http://tronkocentr.karazin.ua/>) є профільним для ОНП та став місцем для дослідження та проходження практики. Оскільки ХНУ знаходиться у регіоні, що безпосередньо межує із зоною АТО/ООС, на сайті створено окремий інформаційний розділ з протидії терористичній діяльності. Проходить інструктування здобувачів. Діє студентське радіо #3IP (https://www.univer.kharkov.ua/ua/student/stud_radio), що є базою втілення освітніх та інформаційних потреб здобувачів. Відновлено 2018 року діяльність студентського театру (<https://www.univer.kharkov.ua/ua/student/stud-theater>).

4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою.

У ході фокус-груп з'ясовано, що за ОНП використовується низка освітньої інфраструктури, в основу якої покладено комп'ютеризацію навчання. На комп'ютерах у навчальних аудиторіях встановлене необхідне ліцензійне (Microsoft) ПЗ, що видається корисним у проведенні наукових досліджень здобувачами. Університет забезпечує належну консультативну підтримку здобувачів. На сайті оприлюднено "Положення про Консультативну службу з питань атестації здобувачів наукових ступенів" (<https://cutt.ly/PmzODWQ>). Цей структурний підрозділ консультує з питань нормативно-правового забезпечення наукового процесу та написання дисертації (з 02.12.2020 служба приєднана до відділу аспірантури та докторантури). Інформація оновлюється щотижнево. Кафедра політології у FB має власну активне сторінку з інтерактивним зворотним зв'язком « Political Science / Karazin University» (<https://cutt.ly/RmzPpHo>) та окрему професійну групу Political Science@Karazin Kharkiv University (<https://cutt.ly/nmzScVc>), яка об'єднує здобувачів, випускників, викладачів та партнерів кафедри і активно діє з 2010 р. та є однією із найстаріших подібних груп в укрсегменті FB. Також з 2020/21 н.р. почав працювати Телеграм-канал «Аспіранти та докторанти. PhD Karazin» (<https://t.me/phdkarazin>), що ведеться Профспілкою та РМВ, де є основна інформація, необхідна як для наукової діяльності, так і для проектної, дослідної або міжнародної. Про програми стажування, стипендії та гранти здобувачеві зручно дізнатися із соціальної мережі FB (<https://www.facebook.com/int.relations.karazin>). Сайт можна переглядати англійською мовою, що зручно для іноземних студентів (<https://www.univer.kharkov.ua/en>). Слід наголосити на заходах з цифровізації освітнього простору Університету. З січня 2021 року ХНУ переходить на систему електронного документообігу. Для реалізації університетської політики з питань цифровізації створено службу цифровізації ХНУ, яка займатиметься плановою підтримкою та розвитком АСКОД. Зокрема, передбачено створення електронних сервісів адмінпослуг для здобувачів, працівників та ключових стейкхолдерів, що спростить отримання необхідних документів (<https://cutt.ly/1mzPHNB>). Попри це нагальною потребою залишається ширше використання на ОНП "Політологія" можливостей платформи Moodle. Зараз вона задіяна у beta-версії. Відділ аспірантури та докторантури виконує ключову роль щодо інформаційної підтримки здобувачів освіти (<https://cutt.ly/jmzPNNk>). За словами В.Панченко, завідувачки відділу аспірантури та докторантури, саме він організовує та інформує про особливості освітнього процесу, форми контрольних заходів, нові освітні можливості, стипендіальні програми. Профспілка допомагає у розв'язанні соціальних питань (матеріальна допомога, субсидії для проживання у гуртожитках, заохочувальні виплати за наукову, організаційну, навчальну роботу). Так, наприклад, аспірант Р. Запорожченко в жовтні 2020 року отримав грошову премію за активну участь в науковій роботі з реалізації стратегії розвитку ХНУ до 2025 року.

5. Заклад вищої освіти створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами, що навчаються за освітньою програмою.

Відповідно до вимог п.1.7 пп. 4. Статуту ХНУ (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/statute/uk-statut2018.pdf>) може бути створений спеціальний навчально-реабілітаційний підрозділ, який утворюється з метою організації інклюзивного освітнього процесу та спеціального навчально-реабілітаційного супроводу здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами, забезпечення їм доступу до якісної вищої освіти з урахуванням обмежень життєдіяльності. Навчання регулюється Положенням про інклюзивне навчання (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/inkluzivna-osvita.pdf>). Корпуси обладнані пандусами, кнопками виклику, працюють ліфти, звукові сигнали тощо (було продемонстровано під час відео-екскурсії, <https://www.univer.kharkov.ua/ua/general/docs/umovy-navchannya-osib-z-osoblyvymy-potrebamy>). У вільному доступі наведені документи, які засвідчують відповідність ЗВО визначеним законодавством вимогам (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/dovidka-dostupnist.pdf> та <https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/rezultaty.pdf>). Наразі за цією ОНП особи із особливими освітніми потребами та представники маломобільних груп не навчаються.

6. Існує чітка і зрозуміла політика і процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних з сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), яка є доступною для усіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримується під час реалізації освітньої програми.

У ході фокус-груп з'ясовано, що не було зафіксовано конфліктних ситуацій, скарг щодо провадження освітньої діяльності за ОНП. У ході фокус-груп підтверджено те, що здобувачі ознайомлені із процедурою вирішення конфліктних ситуацій – «Пам'ятка для студентів» (С. 15, <https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/pamyatka2020.pdf>). Діє відповідне положення щодо врегулювання конфліктних ситуацій (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/nakaz-konfliktni-sutyatsii.pdf>). Здобувач також може звернутися напряму до представника адміністрації університету чи скористатися «Скринькою довіри», знайти алгоритм дій на сайті (<https://www.univer.kharkov.ua/ua/general/pytannia-protydii-koruptsii>). Про роботу університету у цьому напрямі експертну групу поінформували представник профспілкової організації студентів, аспірантів і докторантів університету ХНУ. Уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції в ЗВО О. Чурсін повідомив, що постійно проводиться роз'яснювальна робота щодо попередження конфлікту інтересів, неформальних стосунків, харасменту.

Загальний аналіз щодо Критерію 7:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 7.

достатнє матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу; належне методичне забезпечення за кожною із ОК; відкритість і прозорість закладу у вирішенні конфліктних ситуацій, наявність інструментів та відповідної локальної нормативної бази для їх вирішення. Позитивні практики: наявність ґрунтового репозитарію наукових, методичних, довідкових джерел; широкий доступ до різноманітних освітніх ресурсів, який підтримується і забезпечується активною цифровізацією, орієнтованою на здобувачів, викладачів та сервісні служби; широке меню інформаційних послуг, що їх надає бібліотека безоплатно; книгозбірня з унікальним архівом історії краю та центром зберігання дисертаційного фонду та вивчення стародруків; доступність приміщень ЗВО та бібліотеки закладу для осіб з особливими освітніми потребами; розвинена соціальна сфера; належний стан гуртожитків.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7.

Недоліків та слабких сторін не виявлено. Рекомендації: завершити процес цифровізації адміністративних послуг та документообігу, наповнювати Moodle новими курсами та матеріалами; поповнювати бібліотечні фонди іншомовною літературою за цією спеціальністю.

Рівень відповідності Критерію 7.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 7.

Зважаючи на наведені сильні сторони ОНП «Політологія» у контексті критерію 7 експертна група дійшла висновку, що ОНП «Політологія» спеціальності 052 Політологія для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти відповідає рівню В за критерієм 7, оскільки висловлені рекомендації не є критичними і можуть бути реалізованими в короткий час.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми:

1. Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми.

Процедури розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду ОНП регулюються Положенням про організацію освітнього процесу та Положенням про систему забезпечення якості вищої освіти (систему внутрішнього забезпечення якості) в ХНУ імені В. Н. Каразіна. На фокус-групі проректор А. Пантелеймонов підтвердив загальноуніверситетську практику щорічного перегляду та оновлення ОП всіх рівнів та ОНП зокрема, а також обов'язковості їх оновлення та приведення у відповідність у разі вступу в дію нового законодавства, зокрема появи професійних стандартів, змін до НРК тощо. Також на фокус-групі очільниця Управління якості освіти Л. Іваненко засвідчила, що з метою встановлення відповідності сертифікату якості ISO 9001:2015 університет щорічно здійснює моніторинг якості всіх видів освітньої діяльності по кожному структурному підрозділу та по університету загалом. Надані на запит звіти таких перевірок від Управління якості освіти за 2018-2020 роки засвідчують зростання рівня якості на кафедрі політології. Крім того, до моніторингу ОНП «Політологія» долучаються і стейкхолдери, і здобувачі, і НПП, і органи студентського самоврядування (Рада молодих учених) шляхом опитувань, листування, спільних засідань тощо, що також знайшло свого підтвердження під час відповідних фокус-груп. Порівняльний аналіз ОНП «Політологія» 2016-2021 років дає можливість ЕГ зробити висновок про перегляд програми у відповідності до встановлених університетом та законодавством України вимог. Зокрема, наявні ОНП 2016, 2019, 2020 та 2021 рр. У 2019 р. ОНП зазнало змін в частині формулювання загальних та фахових компетентностей, сформульовані ПРН та блок елективних дисциплін, на який відведено 10 кредитів ECTS (25% від загального обсягу ОНП), що відповідає вимогам Закону України «Про вищу освіту». У 2020 році переглянуті загальні та фахові компетентності, ПРН, узгоджено їх зміст з Тимчасовим стандартом вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія», затверджений Вченою радою ХНУ імені В. Н. Каразіна 27.04.2020 р., а також новою редакцією НРК. Перелік компонентів ОНП у 2020 р. залишився без змін. У проєкті ОНП 2021 року за рекомендаціями стейкхолдерів при загальному збереженні обсягу програми підготовки PhD здобувачів (40 кредитів ECTS) внесені зміни, а саме: збільшено на 1 кредит ОК 3 «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження», відкореговано назву ОК 4 «Політологічна освіта та викладання політологічних дисциплін», ОК5 «Теорія та методи сучасної політології» скорочено з 8 до 3 кредитів ECTS, введено нову ОК «Політологічний практикум» (4 кредити ECTS). Крім того, розширено перелік вибіркових дисциплін при збереженні загального обсягу відведених кредитів (10 кредитів ECTS) шляхом введення третьої ВК.

2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Відповідно до Положенням про систему забезпечення якості вищої освіти (систему внутрішнього забезпечення якості) в ХНУ імені В. Н. Каразіна для врахування побажань здобувачів вищої освіти щодо якості та об'єктивності провадження освітньої діяльності, якості викладання навчальних дисциплін, наявної системи оцінювання та організації самостійної роботи в університеті проводяться анонімні опитування аспірантів. Під час зустрічі всі аспіранти підтвердили участь в таких опитуваннях та засвідчили, що запропоновані ними пропозиції були враховані в новій ОНП 2021р., зокрема аспіранти В. Литвин та Д. Попков спільно зі стейкхолдером внесли пропозицію щодо введення нової ОК «Політологічний практикум» в ОНП. Крім того, за ініціативи аспірантів внесено до переліку елективних ВК «Вимірювання політичних режимів та політичних систем» (пропозиція здобувача Р. Зерницького шляхом опитування), ВК «Global Governance» з англійською мовою викладання (пропозиція здобувача Р. Запорожченка). Під час онлайн-зустрічей здобувачі вищої освіти підтвердили факт надання пропозицій, залучення їх до обговорення цих пропозицій на засіданнях кафедри та готовність продовжити цей досвід в майбутньому. Представники студентського активу: Студентського наукового товариства філософського факультету, Ради молодих учених, Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених також залучені до розробки анкети для опитування здобувачів про якість ОНП в університеті, присутні під час обговорення ОНП на засіданнях вченої ради філософського факультету та університету, де також мають право висловити свою думку.

3. Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

Аналіз інформації, наведеної в звіті про самооцінювання, витягів з протоколів засідань кафедри політології ХНУ імені В.Н. Каразіна (№10 від 14.02.2019 р., №9 від 23.01.2020 р., №5 від 20.01.2021 р., №8 від 29.04.2021 р., №9 від 10.06.2021 р.), онлайн-зустрічей зі стейкхолдерами під час роботи ЕГ в університеті засвідчили, що університет регулярно залучає потенційних роботодавців до обговорення змісту, цілей та програмних результатів навчання. Форми залучення є різноманітними: листи-рецензії, усні пропозиції під час зустрічей в університеті, опитування, участь в засіданнях кафедри тощо. Так, за результатами обговорення ОНП у 2019 році було підтримано пропозицію потенційних роботодавців ХОГО «Асоціація політологів Слобожанщини» щодо внесення змін до програми, а саме «актуалізувати компетенції, які набувають та формують здобувачі протягом програми, відповідно до сучасних викликів та трансформації системи вищої освіти, а саме приділити більшу увагу формуванню здатності здобувачів застосовувати сучасні ІКТ» (лист від 06.12.2019 р.), а також Північно-Східного наукового центру НАНУ щодо «пересмислення ПРН відповідно до умов потенційного працевлаштування, з урахуванням сучасних трендів та запитів ринку праці» (лист №01-06/225/1 від 09.12.2019 р.), які були обговорені на кафедрі (протокол №9 від 23.01.2020 р.) та імplementовані в ОНП 2020 року. У 2020 році ці ж стейкхолдери при аналізі проекту ОНП на 2021 рік висловлювали відповідно наступне: «додати більше дисциплін за вибором» (лист від 15.12.2020 р.), «збільшити обсяг годин на вивчення ОК «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження» (лист №01-06/305/1 від 11.12.2020 р.), що було обговорено на засіданні кафедри (протокол №5 від 20.01.2021 р.) та імplementовано в проєкті ОНП 2021 року. У проєкті ОНП на 2021 рік ураховано й пропозиції інших стейкхолдерів: підсилено інноваційно-дослідницькі компетентності здобувачів шляхом запровадження ОК «Політологічний практикум» (лист Європейської експертної асоціації від 19.01.2021 р.).

4. Існує практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми.

В Університеті створена Асоціація випускників (<http://alumni.univer.kharkov.ua/>), у межах якої функціонує Центр комунікацій з випускниками, який збирає та обробляє інформацію про кар'єрні та життєві досягнення каразінців та веде постійну рубрику на офіційному сайті університету «Успішні випускники» (https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/best_alumni.pdf). Щорічно у третю суботу квітня проводиться День випускника, коли на кафедрі відбуваються зустрічі із випускниками спеціальності 052 «Політологія» різних років. Зокрема, до випускників кафедри політології відносяться І. Работягова, Ю. Біденко, А. Авксент'єв, які зараз працюють викладачами на кафедрі та забезпечують освітній процес та наукове керівництво аспірантами за цією ОНП. Один зі стейкхолдерів (В. Шевчук) під час фокус-групи звертала увагу на те, що співпраця між АЦ «Обсерваторія демократії», яку вона представляє, стала можливою зокрема і завдячуючи тому, що вона є випускницею цієї кафедри. Інші стейкхолдери також підтвердили залучення випускників цієї спеціальності до роботи в їх установах. (М. Назаров з Центру досліджень регіональної безпеки СумДУ, М. Авдєєва з ГО «Європейська експертна асоціація»). Л. Тихонова, яка є представницею Асоціації політологів Слобожанщини, наголошувала на співпраці між Асоціацією випускників ХНУ імені В. Н. Каразіна та їх установою. Підтримувати контакт з випускниками допомагають соціальні мережі, зокрема Facebook.

5. Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми.

Система забезпечення якості в ХНУ імені В. Н. Каразіна визначається Положенням «Про систему внутрішнього забезпечення якості освіти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна» (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/systema-iakosti.pdf>), за окремими процедурами із забезпечення якості закріплені певні відповідальні. Так, за впровадження та виконання процедури планування освітньої діяльності, розробку, затвердження, моніторинг і періодичний перегляд ОНП, відповідальними є кафедра політології, методична комісія та вчена рада філософського факультету. Відповідно до «Порядку проведення внутрішніх аудитів системи управління якістю та здійснення коригувальних і запобіжних дій у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/quality/poryadok-audit.pdf>), відповідальність за організацію, систематичне проведення та аналіз результатів внутрішніх аудитів з метою аналізу й оцінювання ефективності та відповідності встановленим вимогам діючої в ЗВО системи управління якістю несуть Навчальний центр менеджменту якості та моніторингу освітнього процесу, Управління якості освіти та Науково-дослідна частина; за якісний набір студентів – Центр довузівської освіти, Малий Каразінський університет, приймальна комісія, факультети; за впровадження, вдосконалення оцінювання результатів навчання – факультети, навчальний відділ, Студентська рада, проректор з науково-педагогічної роботи, Центр веб-комунікацій, Науково-методична рада. Голова Управління якості освіти Л. Іваненко на фокус-групі засвідчила, що з метою встановлення відповідності освітньої діяльності окремих структурних підрозділів сертифікату якості ISO 9001:2015 університет щорічно здійснює моніторинг структурних підрозділів та університету загалом. Надані на запит звіти таких перевірок від Управління якості освіти за 2018-2020 роки засвідчують зростання рівня якості на кафедрі політології, суттєвих недоліків не встановлено. Зокрема, у 2018 році висловлювалася рекомендація щодо упорядкування документації НПП з підвищення кваліфікації, у 2019 - щодо оновлення інформації про робочі програми дисциплін на сайті кафедри. Усі вони були усунені і в 2020 році кафедра політології була визнана як така, що відповідає вимогам стандарту якості в повному обсязі.

6. Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема, зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій), беруться до уваги під час перегляду освітньої програми.

ОНП 052 Політологія акредитується вперше, проте серед зауважень попередніх акредитацій магістерської програми за цією спеціальністю було вказано на певну інституційну неузгодженість місця роботи науково-педагогічних кадрів (філософський факультет) факультету підготовки здобувачів за першим та другим рівнем освіти (соціологічний факультет). У 2020-2021 навчальному році цю інституційну особливість усунуто, підготовка політологів на всіх рівнях вищої освіти здійснюється на базі філософського факультету.

7. В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою.

ХНУ імені В. Н. Каразіна сповідує високі стандарти якості та всебічно сприяє формуванню культури високої якості в університеті, що підтверджується і наявністю сертифікату якості ISO 9001:2015, і сформованою системою університетських структурних підрозділів, які формують внутрішню систему забезпечення якості. Адміністрація університету під час фокус-групи наголошувала на вагомості цього аспекту діяльності ЗВО, що знайшло своє відображення в Стратегічному плані розвитку університету на 2019-2025 рр. Спільна дія усіх структурних підрозділів, наявна система анонімних опитувань усіх заінтересованих осіб (НПП, здобувачів, стейкхолдерів), сформована корпоративна культура доброчесності та поважного ставлення сприяють поширенню культури якості серед усієї академічної спільноти в університеті. Директор Навчального центру менеджменту якості та моніторингу освітнього процесу (С. Єльцов) під час фокус-групи наводив інформацію про позитивний досвід проведення ректорських онлайн-замірів знань здобувачів освіти (першого та другого рівнів вищої освіти), а також існуючу практику безкоштовної перевірки академічних текстів (кваліфікаційних робіт) здобувачів на наявність текстових збігів, зокрема й для зовнішніх звернень, а також формування культури нульової толерантності до плагіату. Голова Управління якості освіти Л. Іваненко на фокус-групі засвідчила, що підпорядкований їй підрозділ здійснює щорічний моніторинг якості освітніх програм з метою встановлення відповідності освітньої діяльності окремих структурних підрозділів вимогам сертифікату якості ISO 9001:2015. Голова Ради молодих учених К. Кравченко на фокус-групі зазначала, що РМУ сприяє популяризації високих стандартів якості наукових досліджень серед молодих науковців, якісній презентації їх наукових здобутків на престижних наукових заходах, публікаційній активності в наукометричних журналах, участі в кредитній мобільності тощо. Підтримці високих стандартів якості ОП в університеті сприяє і велика кількість НПП, які є експертами МОН та Національного Агентства з забезпечення якості вищої освіти, членами GER, які удосконалюють ОП тих спеціальностей, на яких вони викладають, а також сприяють поширенню позитивних практик інших ЗВО.

Загальний аналіз щодо Критерію 8:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 8.

До сильних сторін програми ЕГ відносить наявну в університеті високу культуру якості, яка забезпечується злагодженою роботою внутрішньої системи забезпечення якості освіти, що підтверджено міжнародним

сертифікатом якості ISO 9001:2015. Управління якості освіти щорічно проводить моніторинг факультетів та кафедр на відповідність критеріям якості, які встановлені стандартом ISO, надає рекомендації щодо удосконалення. Результати моніторингу є публічними й оприлюднюються на сайті університету. До позитивних практик ЕГ відносить: залученість до моніторингу ОНП «сталі» стейкхолдерів, які мають можливість простежити розвиток програми упродовж 2-3 років, так і нових, що забезпечує свіжий погляд на програму; наявність в університеті та у складі НПП, які забезпечують ОНП 052 «Політологія» експертів Нацагенства, які імплементують власний досвід та філософію якості вищої освіти в загальноуніверситетську практику та цю ОНП зокрема.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 8.

Суттєвих недоліків не виявлено. Як слабку сторону визнано відсутність в ОНП 2019, 2020 та проєкті на 2021 р. інформації про внутрішню систему забезпечення якості освіти, яка виписана у внутрішньому Тимчасовому стандарті вищої освіти. ЕГ рекомендує: оновити зміст ОНП у частині опису внутрішньої системи якості освіти та інформації про розвиток ОНП, відповідність її вимогам національного законодавства про освіту.

Рівень відповідності Критерію 8.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 8.

Зважаючи на наведені сильні та слабкі у контексті критерію 8 експертна група дійшла висновку, що ОНП спеціальності 052 «Політологія» відповідає рівню В за критерієм 8, оскільки виявлені слабкі сторони не є критичними та можуть бути усунені протягом короткого часу.

Критерій 9. Прозорість та публічність:

1. Визначені чіткі і зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

На основі аналізу звіту СО, доступної документації та результатів онлайн-зустрічей, ЕГ доходить висновку, що забезпечення публічності та прозорості в ХНУ ім. Каразіна реалізується відповідно до чинного національного законодавства. Всі правила та процедури також визначені внутрішніми документами ЗВО, зокрема Розділ 7 «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна» регламентує права та обов'язки усіх учасників освітнього процесу, окремо деталізуючи категорії НПП, академічної групи (та її старости), здобувачів та викладачів-практиків, що можуть залучатись до освітнього процесу. Статутом Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (п. 7.2.8, п. 7.2.9, п. 7.2.10, п. 7.2.11, п. 7.2.13, <https://www.univer.kharkov.ua/docs/statute/uk-statut2018.pdf>), Правилами внутрішнього розпорядку Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (<https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/pravya-rozporoyadky-2018.pdf>), Контрактом здобувача вищої освіти (аспіранта) (зразок <https://www.univer.kharkov.ua/docs/price/ugoda-kontrakt2019.pdf>) і Матеріалами та документами про організацію освітнього процесу (https://www.univer.kharkov.ua/ua/study/study_organization, https://www.univer.kharkov.ua/ua/general/docs/files_pol). Усі правила та процедури є чіткими та зрозумілими, основним каналом забезпечення їх доступності є офіційний веб-сайт ЗВО, а для гарантування максимального донесення інформації до здобувачів освіти щодо їх прав та обов'язків щорічно друкується та водночас розміщується на сайті ЗВО «Пам'ятка для студентів» (https://www.univer.kharkov.ua/ua/student/stud_pamyatka). Проведені зустрічі із адміністрацією ЗВО, НПП та здобувачами дали можливість ЕГ констатувати, що усі учасники освітнього процесу ознайомлені із вищезгаданими локальними документами та знають про їх місце знаходження на офіційному сайті ЗВО.

2. Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відповідний проєкт з метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін.

Проєкт освітньо-наукової програми «Політологія» (освітній ступінь доктор філософії) на 2021-2021 (http://philosophy.karazin.ua/ua/nauka/phd/political_science_2021_project.pdf?fbclid=IwARouqzEhF3DNePqUu8wy-oXVmLDtYJox4QGLX64ndWpXYdGFzDlaF88RIzU) був публічно оприлюднений на сайті ЗВО в Проєктах для обговорення (<https://www.univer.kharkov.ua/ua/general/docs/projects>) та на сайті філософського факультету в розділі «Аспірантура і докторантура» (<http://philosophy.karazin.ua/ua/nauka/asp.html>) із 16.04.2021 року із можливістю

внесення рекомендацій до нього. Також, у звіті СО зазначається, що надання пропозицій було можливим і на FB-сторінці кафедри політології (<https://www.facebook.com/KarazinPoliticalScience>). За результатами онлайн-зустрічей із усіма зацікавленими сторонами, ЕГ було верифіковано врахування висловлених ними пропозицій в проєкті ОНП на 2021-2021 роки (зокрема, що стосується оновленого переліку ОК). Стейхолдерами було також наголошено на дієвій практиці надсилання проєктів ОНП їм особисто та висловлено всесторонню підтримку її подальшої реалізації. Відгуки та зауваження роботодавців збираються та оприлюднюються кафедрою у відкритому доступі (http://philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/staff_pol/navchannja/pol_vidziv.html)

3. Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства.

Аналіз сторінки сайту ЗВО дає можливість ЕГ констатувати, що ним відбувається своєчасне оприлюднення точної та достовірної інформації про ОНП. Детальна інформація щодо реалізації ОНП, яка акредитується знаходиться на окремій інтернет-сторінці кафедри політології (<http://philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/pol.html>), де розміщений список викладачів кафедри, з переліком їх публікацій, посиланнями на бібліографічний профіль у наукометричних базах даних та контактна інформація. У вільному доступі є дані щодо наукової та навчально-методичної роботи кафедри, в тому числі щорічні звіти завідувача кафедри, де яскраво демонструється тенденція до якісної трансформації та максимального врахування зарубіжного досвіду функціонування подібних інституцій. Є зручні покликання на розділ аспірантури, де міститься інформація щодо ОНП, процедури створення одноразових спеціалізованих рад (та усіх супровідних документів необхідних здобувачу для підсумкової атестації) а також покликання на основні принципи та правила гарантування процедур академічної доброчесності та мобільності. На цій сторінці в чіткій та зрозумілій формі розміщений профіль ОНП із зазначенням її мети, основного фокусу, особливостей, можливостей працевлаштування, стилів та методів навчання, програмних компетентностей, очікуваних програмних результатів навчання та компонент освітньої програми. Покликання на Тимчасові стандарти ОП (2016 та 2010 років), ОНП програми усіх років (2016, 2019 та 2010), навчальні плани, робочі навчальні плани та робочі програми усіх дисциплін знаходиться в розділі «Наука» філософського факультету (<http://philosophy.karazin.ua/ua/nauka/asp.html>).

Загальний аналіз щодо Критерію 9:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 9.

Прозорість, відкритість та доступність до інформації, що розміщена на офіційних інформаційних ресурсах ЗВО. Активність залучення стейкхолдерів до процесу обговорення проєкту ОНП. Існування окремої сторінки кафедри політології, її зручний інтерфейс та доступ через неї до усього необхідного переліку документів, що потрібен під час навчання на аспірантурі (починаючи від Постанови КМУ «Про порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» і аж до переліку документів атестаційної справи здобувача, яка подається до МОН після захисту дисертації). Практика написання «Пам'ятки для студентів», яка узагальнено визначає їх права та обов'язки, як учасників освітнього процесу. Розповсюджується, як в друкованому, так і в електронному вигляді, українською та англійською мовами.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 9.

Слабкі сторони не виявлено. ЕГ рекомендує регулярно оновлювати інформацію про ОНП на сторінці аспірантури, передбачити її англійський варіант, що сприятиме залученню іноземних здобувачів та інтернаціоналізації програми підготовки аспірантів за цією спеціальністю.

Рівень відповідності Критерію 9.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 9.

Зважаючи на наведені сильні та слабкі у контексті критерію 9 експертна група дійшла висновку, що ОНП спеціальності 052 «Політологія» відповідає рівню В за критерієм 9, оскільки висловлені рекомендації не є критичними і можуть бути імплементованими в короткий час.

Критерій 10. Навчання через дослідження:

1. Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю.

Під час низки фокус-груп, зокрема, із гарантом, керівництвом ЗВО та здобувачами, лунала теза про те, що основним місцем роботи для значної частини здобувачів стануть аналітичні, дослідні структури, ГО та політичні рухи. Підтвердженням може бути наявна тісна взаємодія здобувачів із ГО «Обсерваторія демократії», ГО «Європейська експертна асоціація», ХОГО «Асоціація політологів Слобожанщини». Це збігається із задумом розробників ОНП «Політологія» у ХНУ, що їх програма (змістовно) зорієнтована, перш за все, на підготовку політолога-дослідника і політолога-практика найвищої категорії. Тож підготовка до дослідницької діяльності здійснюється завдяки таким ОК, як «Філософські засади та методологія наукових досліджень» (5 кредитів), «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження» (4 кредити), що формують галузеві наукові компетенції та навички презентувати результати дослідження в академічному та неакадемічному контекстах, усно та письмово, у формі наукових семінарів, зустрічей та громадських ініціатив. За прикладним спрямуванням ці дисципліни навчають обирати грантові програми, брати у них участь, знайомлять з класифікацією грантодавців (О. Перепелиця, кафедра теоретичної і практичної філософії імені проф. Й.Б. Шада). Знання та навички проведення фундаментальних та прикладних політологічних досліджень формуються також завдяки вивченню обов'язкової дисципліни «Теорія та методи сучасної політології» (проф. М.Шаповаленко, 8 кредитів), та завдяки ВК ОНП серед дисциплін advanced level. Фокус-група зі здобувачами засвідчила, що обрані наступні дисципліни - «Новий інституціоналізм в порівняльній політології» (доц. І.Работягова, 5 кредитів), «Теорія суспільного вибору» (к. політ. н. А.Авксентьев, 5 кредитів). Знання іноземної мови, що дасть можливість професійного усного та письмового спілкування, забезпечується дисципліною «Іноземна мова (англійська) для аспірантів» (к. філол. н. Ю.Шамаєва, 10 кредитів). Щодо перспективи викладацької діяльності, то, як приклад, слід сказати про взаємодію здобувачів ОНП із Центром досліджень регіональної безпеки СумДУ, який очолює випускник програми М. Назаров (брав участь у фокус-групі). Він засвідчив ґрунтовність підготовки аспірантів на ОНП за цим напрямом, які по її закінченні мають належний рівень для роботи у ЗВО, зокрема й за межами Харківщини. Так, РПНД «Політологічна освіта» (проф. Л.Півнева) ставить за мету навчити пошуку, обробці та аналізу інформації з різних джерел з урахуванням стану політологічної освіти, змін у методах і формах викладання та навчання політології у ЗВО України. Синергію дослідницького і викладацького напрямів у змісті РПНД за ОНП посилює той чинник, що НПП системно підвищують свій професійний рівень викладача й дослідника. Зокрема, вони систематично готують проекти та мають наукові стажування, тренінги для викладачів (до прикладу. доц. Н.Вінникова, доц. І. Работягова).

2. Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напряміві досліджень наукових керівників.

Експерти співставили тематику наукової діяльності аспірантів та їх керівників і засвідчують їх високу відповідність, що підтверджує надана на запит ЕГ інформація за ОНП «Політологія». Під час затвердження тематики НДР (в межах навчального навантаження викладачів) обов'язково враховується тематика наукових досліджень здобувачів (див. додаток ПП5 та ПП 9 і 10). У цьому контексті ЕГ засвідчує, що наукові інтереси здобувачів високо релевантні предметному полю ОНП, яке забезпечується ОК 5 «Теорія та методи сучасної політології»: теоретико-методологічні засади дослідження та сучасні аспекти протікання політичних процесів та політичних відносин. Наведемо до прикладу такі дослідницькі пропозиції здобувачів, надані на запит ЕГ: 1) «Фінансування політичних партій: українська модель у порівняльному контексті» (Р.Зерницький), наук. кер. доц. Ю.Біденко: «Financial Sustainability of Ukrainian Civil Society: Key Perspectives and Challenges. Вісник ... «Питання політології». 2019. Вип. 36. С. 24-37»; 2) «Політичні форми організації простору у контексті сучасних глобалізаційних процесів» (Р.Запорожченко), наук. кер. доц. Н.Вінникова (у співавторстві зі здобувачем): «Тест на витривалість»: чи стане 2021 рік початком завершення глобальної гегемонії США?». Наук. журнал «Регіональні студії». 2020. №23. С.105-112. <https://cutt.ly/NmzHCGG>; 3) «Інститути місцевого самоврядування в умовах політичної кризи суспільства» (О.Шиян), наук. кер. М.Шаповаленко: «Політико-інституціональні коливання гібридних режимів. Вісник ... «Питання політології». 2018. Вип. 34. С.36-40. У фаховому виданні Університету «Вісник ... «Питання політології» викладачі та здобувачі мають можливість на безоплатній основі опублікувати спільні наукові розвідки (див. додаток ПП 5 і 6). Щодо інформування про наукові інтереси НПП, то здобувачі мають змогу у рамках заходів молодіжної науки заздалегідь ознайомитися із науковим доробком викладачів – майбутніх керівників дисертаційного дослідження. Також скориставшись, до прикладу, профілями викладачів кафедри політології (<https://cutt.ly/xmzHRFC>), де вказано сферу наукових інтересів і публікаційна активність. У дослідженнях аспірантів прослідковується зв'язок між різними проблемними темами, низка досліджень значущі своїм міждисциплінарним характером. Так, здобувач Б. Тимчишин готує роботу за темою «Лібералізм у країнах Вишеградської групи: еволюція, типологія ліберальних політик та шляхи адаптації до сучасних викликів». Має такі публікації: «Value Crisis of Western Liberalism. Вісник ... «Питання політології». Харків, 2018. Вип. 33. С.36-40. (<https://cutt.ly/Smlr1iJ>) та «Totalitarian Threats of Digital Age. Вісник ... «Питання політології». 2020. Вип. 37, 88-95. (<https://cutt.ly/PmltqNM>). Вивчення профілю доц. Т. Комарової (<https://cutt.ly/lmltfEg>) засвідчує, що політичні трансформації в інформаційну епоху, виклики сучасності у міжнародному контексті є спільними полями для аспіранта й наукового керівника (див. також додаток ПП 3).

3. Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо).

ЕГ переконалась, що за ОНП Політологія забезпечуються можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів. Випускова кафедра з 1993 року має власне наукове видання «Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Питання політології», в якому можуть публікуватись НПП та здобувачі, воно включене до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») з політичних наук і видається з періодичністю 2 журнали на рік. З 2021 року публікація статей в журналі є безкоштовною для всіх авторів. Аналіз інформації про наукові публікації аспірантів кафедри політології за весь час навчання, наданої на запит ЕГ, пересвідчив наявність у кожного з аспірантів одної і більше статей в університетському Віснику, при чому двоє з аспірантів (Б. Тимчишин та В. Кисельова) мають там публікації англійською мовою. Для підготовки якісних публікацій на основі верифікованих джерел ЗВО забезпечує вільний доступ до наукометричних баз даних Scopus та WoS з внутрішньої мережі університету. За свідченням гаранта ОНП та здобувачів, ЗВО сприяє публікації здобувачами своїх статей в закордонних виданнях, зокрема в таких, що індексуються у Scopus та/або WoS. Аналіз публікацій аспірантів доводить наявність таких статей у В. Кисельової (спільно з А. Авксеньєвим), одноосібної - у Р. Запорожченка. Наявна система матеріального заохочення (преміювання) для публікацій у журналах, що індексуються у наукометричних базах. Університет щорічно виступає організатором понад 150 наукових конференцій, семінарів, круглих столів всеукраїнського та міжнародного рівня, на яких аспіранти мають можливість оприлюднити проміжні результати своїх досліджень. Інформація про такі заходи, а також запрошення на участь в наукових конференціях інших ЗВО України та світу розміщується на сайті університету (https://www.univer.kharkov.ua/ua/research/all_conferences/conferences). Аналіз інформації про наукові публікації аспірантів та фокус-група з ними показали, що усі аспіранти 2-4 років навчання мають такий досвід, зокрема підтверджений наявністю опублікованих тез. Університет має розгалужену науково-дослідницьку інфраструктуру (лабораторії, міжнародні центри, студії тощо), яка може використовуватися аспірантами при проведенні їх досліджень. У межах цієї ОНП практикується проведення спільних досліджень аспірантів та їх наукових керівників на базі стейкхолдерів (АЦ «Обсерваторія демократії»), на чому акцентували увагу і здобувачі, і стейкхолдери під час фокус-груп.

4. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах тощо.

Залучення аспірантів до міжнародної академічної спільноти відбувається на підставі укладених ХНУ імені В. Н. Каразіна двосторонніх договорів про співробітництво з 191-м ЗВО та організацією-партнером з 48 країн світу, зокрема з 17 країнами ЄС. Завдяки цьому аспіранти ОНП регулярно беруть участь у міжнародних наукових заходах – літніх школах, конференціях, навчальних візитах, публікуються у міжнародних виданнях. Наприклад, у 2019-2020 рр. кафедра політології спільно з ОБСЄ/IFES Ukraine організувала міжнародну конференцію «Роль політичних фінансів на виборах та в політиці України», де взяли участь 4 аспіранта ОНП. В. Кисельова взяла участь у Antall Jozef Summer School 2018 (м.Будапешт, 2-12.07.2018), Р. Запорожченко – науково-методичному семінарі в університеті Осло Метрополітан (Норвегія) у якості м.н.с. міжнародного науково-дослідного проєкту «Accommodation of Regional Diversity in Ukraine» (27-31.05.2019 <https://uni.oslomet.no/ardu/project-participants/>), О. Младьонова - круглому столі «A Ukrainian New Deal» (ICEUR-Vienna, 5.05.2019), Б. Тимчишин – проєкті «A Polish-Ukrainian fairytale: different cultures, common values» (<https://valeriapavlish1996.wixsite.com/europeanfairytale>). За свідченням гаранта ОНП та здобувачів, ЗВО сприяє публікації здобувачами своїх статей в закордонних виданнях, зокрема в таких, що індексуються у Scopus та/або WoS. Аналіз публікацій аспірантів доводить наявність таких статей у В. Кисельової (спільно з А. Авксеньєвим), одноосібної - у Р. Запорожченка.

5. Існує практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються.

Усі аспіранти та НПП беруть участь в розробці комплексної наукової теми кафедри «Реформування політичної системи України у глобальній та порівняльній перспективі». Під час навчання на ОНП аспіранти кафедри активно долучаються до виконання наукових проєктів в дослідних центрах та громадських організаціях (Р. Запорожченко - у проєкті «Accommodation of Regional Diversity in Ukraine» соціологічного факультету ХНУ та Столичного університету Осло (Oslo Metropolitan University) <https://uni.oslomet.no/ardu/> <https://uni.oslomet.no/ardu/project-participants/>; В.Кисельова – у проєкті «Promoting Democratic Elections in Eastern Ukraine» в АЦ «Обсерваторія демократії» <http://od.org.ua/uk/>; О.Литвин – у проєкті «Promoting Democratic Elections in Eastern Ukraine» в АЦ «Обсерваторія демократії» <http://od.org.ua/uk/>; М.Зінченко – в «Громадянській мережі «ОПОРА»; Р.Зерницький – в ГО «Рух ЧЕСНО»; Б.Тимчишин – у проєкті «A Polish-Ukrainian fairytale: different cultures, common values» <https://valeriapavlish1996.wixsite.com/europeanfairytale>) Існує також позитивна практика підготовки спільних публікацій із викладачами, зокрема і у виданнях, що індексуються в наукометричних базах (Вінникова Н., Запорожченко Р. Тест на витривалість»: чи стане 2021 рік початком завершення глобальної гегемонії США? Регіональні студії. 2020; Гнатенко П.Г. Авксентьев А. О. Market of political parties of Ukraine in the context of multipartism. Гілея: науковий вісник. К.: Гілея, 2019; Кисельова В.А., Авксентьев А.О. Calculated Versus Ideological Motives: The Logic of National and Regional Coalition Formation in Ukraine. Ideology and Politics Journal. № 1 (9) 2018;

Kyselova V., Rabotyagova I. Informal Institutions Research: Theoretical and Conceptual Dilemmas. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна «Питання політології». Харків: 2018; Кисельова В.А., Авксентьев А. О. Participatory Budgeting in Kharkiv: Institutional and Procedural Constrains. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки: Зб. наук. праць / Харківський нац. університет ім. Г. С. Сковороди. Харків: 2018). Вип. 1 (15). С. 4-17. <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/politology/article/view/855> Усі наукові керівники є активними дослідниками, зокрема в 2020/21 рр. було захищено 2 дисертації на здобуття ступеня д-ра політ. наук (Н. Вінникова «Політичні рішення в контексті постдемократичних трансформацій», Т. Комарова «Трансформації влади в інформаційну епоху»). Крім того, наукові керівники беруть участь в реалізації багатьох інших наукових проєктів (деталізований перелік у відповіді на п.7 та 13 Запиту ЕГ). Про те, що наукові керівники аспірантів є активними дослідниками, свідчить кількість їхніх публікацій. Для прикладу, за 2017-2020 роки М. Шаповаленко було опубліковано 7 статей, Н. Вінниковою – 10, Ю. Біденко – 8. Усі наукові керівники аспірантів мають реєстрацію в Google Scholar, ORCID та ResearchGate.

6. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності.

Академічна доброчесність є елементом корпоративної культури ХНУ ім. Каразіна, у межах ОНП вживаються заходи щодо її популяризації та поширення академічної доброчесності серед аспірантів та наукових керівників, роз'яснення відповідальності за її порушення, створення атмосфери нульової толерантності до її недотримання. Відповідно до Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, керівництво з боку осіб, у наукових працях яких виявлено елементи академічної недоброчесності, не допускається (п.3. «Запобігання академічного плагіату» та п. 4. «Виявлення академічного плагіату та відповідальність за академічний плагіат» https://www.univer.kharkov.ua/docs/antiplagiat_nakaz_polozhennya.pdf). Однією з найбільш ефективних практик дотримання академічної доброчесності серед наукових керівників та аспірантів є перевірка усіх видів наукових робіт на наявність текстових збігів. Довідка про рівень унікальності тексту дисертації є одним із необхідних документів допуску до процедури попереднього захисту.

Загальний аналіз щодо Критерію 10:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 10.

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 10. ЕГ констатує наявність сформованої критичної маси дослідників за цією спеціальністю, яка здатна забезпечити якісну підготовку високкваліфікованих політологів-дослідників, послідовників харківської політологічної школи. Навчання на ОНП поєднується з дослідницькою роботою в аналітичних центрах та ГО. Університет демонструє готовність до створення разових спеціалізованих рад для захисту всіх здобувачів, які зараз навчаються на ОНП. Наявний тісний зв'язок наукових інтересів здобувачів та наукових керівників, створені можливості для апробації та презентації наукових результатів досліджень здобувачів на міжнародних, національних та університетських наукових заходах, зокрема безкоштовна публікація статей в університетському фаховому виданні (Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Питання політології (група Б)), в якому кожен з аспірантів має одну і більше статей. Наявна позитивна практика підготовки спільних публікацій здобувачів із викладачами ОНП, зокрема і у виданнях, що індексуються в наукометричних базах. Популяризується культура доброчесності та високі стандарти якості на ОНП, сповідується нульова толерантність до академічної недоброчесності (плагіату).

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 10.

Недоліків та слабких сторін не виявлено. ЕГ рекомендує: продовжувати практику поєднання теоретичної підготовки та практичної (дослідницької) діяльності під час навчання; стимулювати, зокрема, матеріально, до публікації результатів своїх досліджень в міжнародних наукометричних виданнях, Scopus та Web of Science; розпочати практику захисту випускників в створених ЗВО разових спецрадах; активізувати міжнародні проєктну діяльність та залучати до спільних наукових проєктів аспірантів та наукових керівників.

Рівень відповідності Критерію 10.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 10.

Зважаючи на наведені сильні і слабкі сторони ОНП «Політологія» у контексті критерію 10 експертна група дійшла висновку, що ОНП «Політологія» спеціальності 052 Політологія для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти відповідає рівню В за критерієм 10. Висловлені рекомендації не є критичними і можуть бути впровадженими в короткий час.

IV. Інші спостереження

У цьому розділі експертна група може викласти інші спостереження, пов'язані із освітньою програмою, освітньою діяльністю за цією програмою або процедурою проведення акредитації.

дані відсутні

V. Підсумки

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації ОП, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, **відсутні**.

За результатами акредитаційної експертизи експертна група вважає, що освітня програма відповідає Критеріям за наступними рівнями відповідності:

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми	B
Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми	B
Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання	B
Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою	B
Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	B
Критерій 6. Людські ресурси	A
Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси	B
Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми	B
Критерій 9. Прозорість та публічність	B
Критерій 10. Навчання через дослідження	B

За результатами акредитаційної експертизи рішенням експертної групи є **акредитація**.

Додатки до звіту:

Відсутні

***

Шляхом підписання цього звіту ми стверджуємо, що провели акредитаційну експертизу у повній відповідності із Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та інших актів законодавства, а також здійснювали свої функції добросовісно, неупереджено і доброчесно.

Документ підписаний кваліфікованими електронними підписами.

Керівник експертної групи

Музиченко Ганна В`ячеславівна

Члени експертної групи

Даниленко Сергій Іванович

Балашова Оксана Володимирівна